

კაჟა ეტზისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

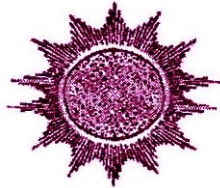

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2019

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღვა-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

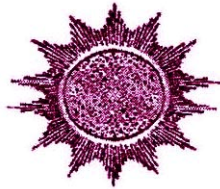
2019

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 4

2019

მთ. რედაქტორი

ციალა მუსხია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი,
აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

© ვაჟა ეგრისელი, 2019

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2019

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბაოვსკაინის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-618-8 (4 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხობის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ღმერთის მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღმქანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაშვილი“, ფილოზოფ ტიტუსების ღმერთი და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ღმერთის მომცველი ერთტომეული – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალმუნაბი“-ს ხუთტომეულის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძმინდება იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ღმერთი დასტამებული.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცნინერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცნინერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული კოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალაკტიონ ტაბიძის პრემიების დაწესების, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლისა და „დიოკურია 2005“-ის, მწვინდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვინდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცნინერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრემიანდის, საქართველოს ეროვნული და ვაზისის საერო-სამცნინერო აკადემიის ვიცე-პრემიანდის,

ავსჯანმართის მმართველობა აკადემიის პრეზიდი-აკადემიკოსის, საქართველოს განათლებისა და საქართველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეშვილების „კოლხური უსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსალგუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზიდის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს კოლიბრაფიულ დონეზე შესრულებული ტომეში. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსალგუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადაბულია დასაბეჭდავ ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანთოლოგიური, აბრეთვე, პრეზიდისადმი მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი პოეტების, მმართველისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მძვინვარე შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

კოეტის ასტრომეული „კოსმიური კოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუს-თვალს აკაკის და ბალაკტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შეგადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ აზანზარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა კოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინანი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარვეყავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაკტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე კოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არმის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელმწივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, კოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომეული ღაკიდა და ბაანცოცხლა, მიძინეული, ღავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათტომეუტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ღებნდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კოემერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითები.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი კოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუძენია დღამიწაზე...

კოსმოსში კი...

ღაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგელეჟანი მისწოლია... მათ იცინან იმ ოწყება დღამიწის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

კოეტი, ბალაკტიონ ტაბიკის პრემიის ღაურიატი, ჯუმბერ ღეჟავას სახელოების მინინერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

**„ბუნდცივად შხნვლი ჟოველ ჭიბას, ჟოველ
კაბეზას.“**

ა. პუშკინი

ნაპოლეონ ლემონჯაგა – პროფესორი:
„... ვაჟა ეგრისელი დიდი პოტენციის მატარებელი პოეტია. მისი პოეზიის ორიგინალობით სამართლიანად ამაყობს ქართული საზოგადოება...“

დავით ტაკიძე – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია მითებს და ლეგენდებზეა ნაშობი. მისი შემოქმედება არის მეტაფორების ხეივანი, საიდანაც კოლხური ჩუმი-ნაღველი მოისმის...“

რეზო ფაჩულია – აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელის ურიცხვ ვარსკვლავთა პოეზია, დროის ათვლას არ ემორჩილება. მისთვის სამყარო თავის საზომით არსებობს...“

ეგრისელის პოეზიას სამყაროსავით არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული...

ანა ქველიძე – ლიტერატორი: „... ვაჟა ეგრისელის არა ერთი და ორი ლექსი, არამედ მთელი მისი პოეზია ვაჟა-ფშაველასეული მაღალპოეტური მეტაფორული აზროვნების ნიმუშია...”

კლიმენტი შელია – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზია, მსოფლიო პოეზიის ჩამოუცილებელი, თვითმყოფადი, უკვდავი ნაწილია, რომელიც მთელ ეპოქას ქმნის...”

აპალონ ცანავა – პროფესორი, კრიტიკოსი: „... ქართულ ლიტერატურაში ვაჟა ეგრისელის პოეზია ისეთივე ძალისხმევით შემოიჭრა, როგორც ლადო ასათიანის, შოთა ნიშნიანიძის, ანა კალანდაძის, მუხრან მაჭავარიანის ქმნილებები... ქართული ლიტერატურათმცოდნეობამ სერიოზული განხილვისა და მსჯელობის საგნად უნდა აქციოს ვაჟა ეგრისელის საოცრად თვითნაბადი პოეტური სამყარო...”

მამანტი ძაძამია – პროფესორი, ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისელი „კოლხური ფსალმუნებით“ არამარტო კოლხეთის, არამედ სრულიად საქართველოს დიდი მეფსალმუნე და ეპოქალური ფენომენია...”

ნანა ჭირაქაძე – პოეტი: „... ვაჟა ეგრისელის წმინდათა-წმინდა პოეზია – ხატებთან დანათებული სანთლების ლოცვაა...”

ჯემალ ხარებავა – პროფესორი: „... ნიკოლოზ ბარათაშვილის „მერანი“, აკაკი წერეთელის „განთიადი,“ ვაჟა-ფშაველას „არწივი,“ გალაკტიონ ტაბიძის „ლურჯა ცხენები“ და ვაჟა ეგრისელის „შაველეო“ – აი, ქართული პოეზიის ხელიხელ საგოგმანები მარგალიტები...”

რუსუდან ხორავა – კომპოზიტორი: „... ვაჟა ეგრისელი თავისი უდიდესი შემოქმედებით ცალკე დგას განმარტოებით... ის სხვა ქვეყანაა...“

გულნაზ ხარაიშვილი – პოეტი: „შოთას, აკაკისა და გალაკტიონის გვერდით,

სხვებზე აღრე მე მივუჩინე ბინა ვაჟა ეგ-
რისელს.“

ნიკო ხერკელაძე – მხატვარი, აკადემი-
კოსი: „... ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში სა-
ქართველოს (კოლხეთის) შვილიათასწლო-
ვანი ისტორიაა ჩაკირული...“

ომარ ხუხუა – ფაზისის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი: „... ვაჟა ეგრისე-
ლის ფიქრმიუწდომელი შემოქმედება, მერ-
ვე საოცრებაა ჩვენთვის დედამიწაზე...“

გულნაზ ხუხუა – პროფესორი: „... სა-
დაც ბუმბერაზ პოეტ ვაჟა ეგრისელს გა-
უვლია იმ ქუჩაზე გავლის უფლება, რო-
გორც მე, ისე სხვებმაც უნდა მოიპოვონ...“

ჯემალ ჯინჯისაძე – პროფესორი, პოე-
ტი: „... დღეს, ვიცით, რომ მწვერვალთა
შორის არის ერთი თვალშეუდგამი, სრუ-
ლიად გამორჩეული პოეზიის მწვერვალი,
რომელსაც ვაჟა ეგრისელი ჰქვია...“

ლელა მირცხულავა – ფილოლოგიის
დოქტორი, პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი
– მარადისობას გამოქცეული და ჩვენს

თანამედროვეობას სულის მესაიდუმლედ და სიტყვის დიდოსტატად შემოხიზნული უდიდესი ქართველი მგოსანია...“

ნიკო რეხვიაშვილი – პოეტი; „... ვაჟა ეგრისელი ოცდამეერთე საუკუნის გამორჩენილი და გამორჩეული დიდი პოეტია...“

ზურაბ ქაფიანიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი.

თეიმურაზ მიბზუანი – პროფესორი; „... ვაჟა ეგრისელი – ლეგენდარული კოლხეთის ლეგენდად ქცეული პოეტია და ოცდამეერთე საუკუნის ვაჟა-ფშაველა...“

თენგიზ სვანიძე – პოეტი; „ვაჟა ეგრისელის მთელი პოეზია მინიატურული ლექსების თაიგულია, გარდასახვებით, მეტაფორა-ეპითეტებით, იდუმალი სახეებითა და შორეული – პრეისტორიული ხილვებით გაძეგილი.“

სოკრატ სალუქვაძე – მედიცინის დოქტორი, პროფესორი; „ასი წლის წინათ – ილია ჭავჭავაძე წერდა: „ვაჟა-ფშაველა

არის გენიალური ფიგურა და ყველაფრით გამოირჩევა თანამედროვე პროექტებისგან.

ასი წლის შემდეგ მე სიამაყით შემიძლია გავიმეორო დიდი ილიას სიტყვები და ვთქვა: ვაჟა ეგრისელი „არის გენიალური ფიგურა და ყველაფრით გამოირჩევა თანამედროვე პროექტებისგან.“

აკაკი გვარამაძე – პროფესორი: „თუ ლეონტი მროველი „ქართლის ცხოვრების“ მემატრიანეა, მაშინ ვაჟა ეგრისელი თავისი „კოლხური ფსალმუნებით“, უუძველესი კოლხეთის მებისტორიე და სულია ჩამდგმელია.“

ვანო მეგრელი – პროფესორი: „... 50,000 ათასამდე „კოლხური ფსალმუნების“ ავტორი, პოეტიაკადემიკოსი, ქართული პოეზიის რაინდი ვაჟა ეგრისელი თანამედროვე პოეზიის მესიაა და ჩვენ პროექტები, როგორც ქრისტეს თავისი მოწაფეები თავყვანს უნდა ვცემდეთ და ვაღმერთებდეთ მას...“

მამა დიმიტრი (ლევან ჩოხელი) – პოეტი: „უფლის კარნახითაა დაწერილი ვაჟა

ეგრისელის ღვთაებრივი, ათიათასობით „კოლხური ფსალმუნები.“

ჯუმბერ ლეჟავა – მსოფლიო მოგზაური, მეცნიერებათა დოქტორი: „... ვაჟა ეგრისელს, როგორც ბიბლიური „კოლხური ფსალმუნების“ შემქმნელს, მე როგორც გინესის 15 გზის რეკორდსმენს, რომ შემეძლოს, 30 „გზის“ მივანიჭებდი მსოფლიო პოეზიის რეკორდსმენობას.“

ბიძინა ნანობაშვილი – ისტორიის დოქტორი, პროფესორი: „ მხატვრობაში – ფიროსმანი, მუსიკაში – ფალიაშვილი, პოეზიაში – ვაჟა ეგრისელი, აი, ჩემი სათაყვანებელი სამება.“

ჯემალ დაღანიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი: „ვაჟა ეგრისელი დიდი არა, უდიდესი ქართველი პოეტია, ამაში დამარწმუნა მისდამი ხალხის სიყვარულმა.“

შოთა მესხია – აკადემიკოსი: „... ახალგაზრდა პოეტმა, იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტმა, ვაჟა დოლბაიამ შექმნა

ისტორიული პოემა „მტკვარი“, რომლის ნაწყვეტი უნივერსიტეტში წაიკითხა რუსთაველის 800 წლის საიუბილეოდ და... უზარმაზარი აუდიტორია აღტაცებული და გაოგნებული დაგვტოვა...“ 1966წ.

რეზო ჩხეიძე – საქართველოს სახალხო არტისტი:

„... ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნების“ მეხუთე – 1575 გვერდიანი ტომის მსგავსი წიგნი, გარდა ბიბლიისა, მე ჯერ არ მინახავს! ნუთუ ის ერთმა კაცმა შექმნა?!“ 2014წ.

ნინო ბერიძე – მუსიკოსი: „... დრო მოვა ვაჟა ეგრისელს, როგორც დეთისმოსავ დიდ პოეტსა და პიროვნებას წმინდანად შერაცხავენ“...

რუსლან რუსია – მწერალი, ჟურნალისტი: „... რედაქტორები ბევრია ქვეყნად, მაგრამ ვაჟა ეგრისელივით პოეტი – ერთი.“

რიჩარდ ნიჟარაძე – ისტორიკოსი, პოეტი: „... არც რუსთაველამდე და არც მის

შემდეგ ვაჟა ეგრისეული ხმით არავის უმღერია ძველ კოლხეთზე – ე.ი. საქართველოზე.“

გერონტი გასვიანი – ისტორიის დოქტორი, აკადემიკოსი: „...სამყაროს ისტორია და პრეისტორია მსოფლიოს არცერთ პოეტს ეგრისელებისებურად არ აუყვანია მეცნიერული პოეზიის კვარცხლბეკზე...“

გელოდი ფოცხიშვილი – საქართველოს სახალხო არტისტი: „...ვაჟა ეგრისელი – ქართული პოეზიის ტაძარში – „კოლხურ ფსალმუნებად“ – დანთებული ის წმინდა სანთელია, რომლის ნათელი, სანამ კაცობრიობა იარსებებს არასოდეს ჩაქრება“...“

დარეჯან ხიდუშელი – აკადემია „ქალდეას“ აკადემიკოსი: „ავთვალს არ დაენახვება ალბათ ვაჟა ეგრისელის ლეგენდარული „კოლხური ფსალმუნების“ 500-ზე, 1000-ზე, 1500-ზე მეტ გვერდიანი ოცდაათტომეული“.

ილია ბარამიძე – პოეტი: „ვაჟა ეგრისელი საქართველოს მზისხელა პოეტია და სიცოცხლეშივე ლეგენდადგა ქცეული...“

იამზე რობაქიძე – აკადემიკოსი: „...გამოჩენილი მწერალი გრიგოლ რობაქიძე „კარდუს“ (ქალდუს) – ე. ი. ქალდეველებს მისტიროდა, როგორც ქართველთა ეთნარქს...“

ვაჟა ეგრისელმა პრეისტორიული „ქალდეველები“ გაგვიცოცხლა და თავისი „კოლხური ფსალმუნების“ ოცდაათათასზე მეტი ლექსის თითქმის ნახევარი მიუძღვნა.“

მანანა მამულაშვილი – ეკონომისტი: „მიხარია და ვამაყობ ქართული პოეზიის რაინდის – ვაჟა ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნების“ ასტომეულით, ერისკაცობითა და მამულიშვილობით.“

ზურაბ ჭუმბურიძე – პროფესორი, მწერალი: „ვაჟა ეგრისელი – დიდ ქართველ პოეტთა ღირსეული მემკვიდრეა...“

ტრიფონ ხუხუა – აკადემია „ქალდეას“ და ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიების აკადემიკოსი: „კინოფილმი „გიორგი სააკაძე“, სადაც სააკაძის როლს ასრულებს ლეგენდარული აკაკი ხორავა – რაინდობით, ხმით და პატრიოტიზმით – დიდი ქართველი პოეტი, ვაჟა ვერისელი „სააკაძის“ ჭეშმარიტი პროტოტიპია.“

მაყვალა გონაშვილი – პოეტი: ინდური სიბრძნეა: “თუ გწამს, თუ გიყვარს, თუ იტანჯები, შენ ადამიანი ხარ. თუ ამ სამეზბას ნიჭსაც დაეუმატებთ, ვაჟა ვერისელის პორტრეტს მივიღებთ, ადამიანისას, რომლის ყოველ სტრიქონში უფლის მადლი ტრიალებს. ამიტომაც დააჯილდოვა არსთა გამრიგემ ასეთი მშვენიერი ლექსებით.”

ანზორ კავსაძე – საქართველოს სახალხო არტისტი: „ერთხელ, ვაჟა ვერისელთან შეხვედრაზე საქართველოს სახალხო არტისტმა – რეზო ჩხეიძემ განაცხადა: „ადრე რომ წამეკითხა ვერისელის „კოლხური ფსალმუნები“ (30000 ლექსი), მაშინ კოლხეთის (საქართველოს) პრეისტორიაზე და

ისტორიაზე მსოფლიო მნიშვნელობის ფილმს შეეკმინდი და სამყაროს გავაოცებდი, რადგან აქ ყველაფერი პოეტური ფუნჯით ისეა „დახატული“, რომ მარტო გადაღებაა საჭირო...“ ჭკუშმარიტად!

ია ქებურია – ახალგაზრდა პოეტი, სტუდენტი: “...ბატონი ვაჟა ეგრისელის ათას გვერდიან ტომეულებში, ათასწლეულების ლეგენდებში მძინარე მზეთუნახავი – მითიური კოლხეთია გაღვიძებული...”

რუსუდან ბერიძე – ფილოლოგი, პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი მშობლიური ლიტერატურისა და ისტორიის განსაცვიფრებელი ცოდნის (პრეისტორიული „კოლხური ფსალმუნები) გარდა ენციკლოპედიურად განათლებული პიროვნებაა.“

გივი სიხარულიძე – მწერალი, მსახიობი: „... ვაჟა ეგრისელის ლექსების კითხვისას თვალები ცრემლით მევესება... ხოლო რაც შეეხება „შავლეგოს“, რომელიც ეძღვნება მერაბ კოსტავას, გენიალურია.“

ლადო ათანელი – მსოფლიო ბარიტონი: „...მეც ვუერთდები ქართველ და უცხოელ მწერალთა და ხელოვანთა ჭკმბარიტ სენტენციებს, რომ „კოლხური ფსალმუნების“ ასტომეულის ავტორი (30000-ზე მეტი ლექსი) ვაჟა ეგრისელი თანამედროვე მსოფლიო პოეზიის უდიდესი ქართველი „ბარიტონია“...“

მარი ეგნატაშვილი – გერმანისტი: „...ქართული დიადი და მარადიული სულის უდიდესი მგალობელი მგოსანია ვაჟა ეგრისელი.“

გიორგი ნოქარიშვილი – აკადემია „ქალდეას“ აკადემიკოსი: „ვაჟა ეგრისელი ალბათ ოქროს კალმით წერს ოქრო ლექსებს...“

ნათია ჯგუშია – მწერალი, ჟურნალისტი: „...ვაჟა ეგრისელის უზარმაზარ შემოქმედებას შორეული წარსულის ციდან კოლხეთში წვიმად მოსული ექვსინის პონტოს დამათრობელი სურნელი ასდის...“

რეზო კინწურაშვილი – აკადემიკოსი: „ვაჟა ეგრისელი გარდა უდიდესი პოეტისა, უდიდესი მამულიშვილიცაა.“

პარმენ ზაქარაია – პროფესორი: „... ვაჟა ეგრისელი პრეისტორიული კოლხეთის უდიდესი „არქეოლოგი“ პოეტია...“

ბიეტა აბშილავა – პოეტი, მხატვარი: „... ვაჟა ეგრისელის ფიქრმიუწვდომელი შემოქმედება ოცდამეერთე საუკუნის პოეზიაში განუმეორებელ მოვლენად დარჩება...“

ალექსანდრე კრავეიშვილი – მომღერალი, მსოფლიო გრანპრის ორგზის მფლობელი: „... როგორც ანტიკური დიდი პოეტების შემოქმედება, ვაჟა ეგრისელის კოსმიური, უსამანო პოეზიაც, ყველა დროისა და ეპოქის უჩვეულო მოვლენად უნდა იქნეს მიჩნეული თანამედროვეობის მიერ...“

გრიგოლ გიორგაძე – აკადემიკოსი: „... არამგონია, რომელიმე სახელოვან ისტორიკოსს თავის ნაშრომებში ისე გაეცოცხლებინოს კოლხთა (ქართველთა) მოდ-

გმის შორეული ნაშიერნი (შუშერები, ქას-ქები, ხათები, ხეთები და ა.შ.) როგორც ვაჟა ეგრისელმა (თავის ხუთ-ექვს სტრიქონიან) „კოლხურ ფსალმუნებში“.

ღალი წილოსანი – ფილოლოგი, აკადემია „ქაღდას“ ნამდვილი წევრი: „... მარადიულ პოეტ – რუსთაველს დავესხებო, რომ „მაღალი და მაღლად მხედი“ უდიდესი მგოსანია ვაჟა ეგრისელი...“

კლიმენტი კიკალეშივილი – აკადემიკოსი: „... ვითარცა ქრისტემ იტვირთა ადამის ძეთა ცოდვა, ასევე ვაჟა ეგრისელმა თავის ლომურ ქედზე იღო ქართული სიტყვის ღმერთთან მსხვერპლად ამაოდ შეწირულ პოეტთა სიმძიმელი და... პოეზიის ჯვარზე ეცვა.“

სერგი ლომაძე – პოეტი: „ვაჟა ეგრისელი თავისი გენიალური „კოლხური ფსალმუნებით“ (30 000 ლექსი) “თანამედროვეობის უდიდესი პოეტი“ კი არა და... პოეზიის მეფეა...“

ღამზირა შეყილაძე – პოეტი: ჩემი დიდი ძმა, ბატონი ვაჟა ეგრისელი – „თანამედროვეობის უდიდესი პოეტი“ – ჭკმმარიტად.“

ნანა დარჩიაშვილი – პოეტი: “ვაჟა ეგრისელის შემოქმედება-მსოფლიო პოეზიის უსამანო ცაა... ბედნიერი ვარ იმ ცისქვეშეთის, რომ ვარ ბინადარი.

სოლომონ დემურხანაშვილი – მწერალი: „... ნეტარ არიან მორწმუნენი“, მაგრამ მე ვერაფრით დამიჯერებია, რომ ვაჟა ეგრისელის უბრწყინვალესი „კოლხური ფსალმუნების“ ათასგვერდიანი ტომეულები ერთი პოეტის (თუნდაც გენიოსის) შექმნილია.“

ჯუმბერ ლომინაძე – აკადემიკოსი: „ასტროლატრი პოეტის – ვაჟა ეგრისელის ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნები“ – მსოფლიოში ყველაზე დიდი „ობსერვატორია“, საიდანაც ხვდება ციურ სხეულებზე დაკვირვება და ახალი, უცხო „პლანეტების“ აღმოჩენა“...

ანზორ ჯაფარიძე – აკადემია „ქალდეას“ აკადემიკოსი: „... ქართული პოეზიის რაინდის – ვაჟა ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნების“ ათას, ათასხუთასზე მეტ გვერდიანი („ტიტანური“ – პროფ. ლ. სორდია) ტომეულები საოცრება და უცნაური მოვლენაა ოცდამეერთე საუკუნის არა მარტო ქართულ, არამედ საერთოდ მსოფლიო მხატვრულ ლიტერატურაში“...

რომან ზარანდია – ფაზისის საერო-სამეცნიერო აკადემიის აკადემიკოსი: „...დრო მოვა – საქართველოს და არა მარტო საქართველოს დაამშვენებს დიდი ქართველი პოეტის – ვაჟა ეგრისელის სახელობის ქუჩები და პროსპექტები.“

ლადო რამიშვილი – საქართველოს ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტი: „...მეოთხედი საუკუნეზე მეტია, რაც საქართველოს ეროვნული აკადემია ამაყობს ვაჟა ეგრისელის, როგორც დიდი პიროვნებითა და უდიდესი ქართველი პოეტის სახელით“...

ენა ქართული

*"ყოველი საიდუმლო ამას ენასა
შინა დამარხული არს!"*

იოანე ზოსიმე

ვით ქარავანი ათასწლეულთა –
უდაბნოში და მთა-გორებზე
გადამართული,
უჟამო – ჟამმა ბევრჯერ ზაკვით
არიუ-დარია,
მაგრამ დღეს მაინც, რაც მთავარია –
უფალს ესმის –
ენა ქართული.

1976

***

სიყვარული ღამაზია,
თუმც ზნე-წესი ახლავს რთული,
დაიჯერეთ!

თუ არ გჯერათ! –

– ეს ცხოვრება ჩახლართული

ჰგავს ილია ჭავჭავაძის

ხელმოწერას.

1965

ღამე მთაში

ისმის დევების ღრიალი,

მთებს ზარავს მგლების

ყმუილი,

გუდამაყარში შესული.

და ამბობ შენც, ვით ხევსური:

– ვიცი "ანდრეზი*" მართალ არს"

მაგრამ "ამბავი ტყუილი".

1966

---

* ანდრეზი" – ძველ ქართულად, ე. ი. მითი

ხილვა: მოსე

გარდასული ჟამთა ნისლი,
ქვიშანარევ თეთრ სამოსელს,
ღვთივკურთხეულ –
მოჰგავს მეფის.

იაჰვეს¹ კი,

სინას მთაზე უსმენს მოსე,

ბჰობს მის კოშერსა²

და ტრეფის³.

1963

1 – იაჰვე – ებრაელთა ღმერთი

2 – კოშერი – (ებრ.) – ნებადართული

3 – ტრეფი – (ებრ.) – აკრძალული

***

უკვდავების გზაზე მავალს,
საგზლად მგოსნის სულს
გატანდა
და მზე გჭვრეტდა ღვთის სახით.
მხრებზე გედგა,
ვით ატლანტის,
პოეზიის ცის თაღი.

2009

ხეთი და თუბალი

ისტორიის ყანაში,

მოჭრილ თავებს კვლავ თესავს,
ომის ღმერთი არესი:

"გრძელის" თუ "თავმოკლენის"

მაღალის თუ დაბალის.

და ხეთასან¹ ხმა მესმის –

ხეთისა² და

თუბალის³.

1976

1 – ხეთა – (ხობის რ-ნი) – ანტიკური ხანის ისტორიული სოფელი

2,3 – ხეთი, თუბალი – ქართველთა მონათესავე ტომები (მარსერო, სეისი)

ცა და მიწა

სიყვარულით ცა და მიწა

იწვის...

ადრე არ იწვოდა,

და დღეს შენ ეს გაწვალეbs.

ვითა მგელმა,

ძაღლმა ყეფა არ იცოდა,

კაცო! –

და შენ ასწავლე!

1979

***

გამთენიის მაღალ ციდან,
ვარსკვლავების იხმის
"ლილე",
და ზღვის აფენს ოქრონარევ
სხივთა გვირგვინს.
ტაღლებზე რომ მიღივლივებს,
თოლიაა თუ სუღია
არსთგამრივის?!

1996

აპოლონმა მოგცა ღირა

მოსულს კოლხურ მითებიდან,
აპოლონმა მოგცა ღირა,
ჰერკულესმა – თიკუნები.
ავად ხდები ღექსით ხშირად
და ღექსითვე –
იკურნები.

2009

***

ვით ინგლისი –

ჯორჯ ბაირონს,

ამერიკა –

პო ედგარის,

ისე გისმენს საქართველო,

ხელში სიბრძნე ჩაბღუჯული,

რუსთველივით ფეხზე მდგარი.

2012

***

ცის კოშკიდან გადმოფრენილს –
გალაკტიონს ისაკლისებ!!!
გრანელს,
ცრემლს რომ ლექსებს
ურევს.

შენ მათ ცოდვებს ვის აკისრებ,
ჟამს თუ...

ჟამთა მესვეურებს?!

1966

***

ცაში, როგორც ასტრონომი,
წინაპართა სულს ეძებდი,
მიწაში კი,
მათ მაშვრალ ძვლებს,
ვით საგანძურს, ჰპოებდი,
არქეოლოგი პოეტი.

2009

***

ბედნიერია ის კაცი,
რომელსაც
ნათელი არ ეჩვენება ბინდად.
საღამოს დაიძინებს მშვიდად,
თან ჩაიყოლებს ღიმილს
და არ გაიღვიძებს დილით!!!

2013

ხილვა: სარგონ მეფე

სარგონ მეფე* თავის ქალწულს,
კოლხთა მეფე –
ანბარისზე
სიხარულით მითხოვებულს,
თავის მთიან-ბილიკიან,
ურიცხვ ოქრო-ვერცხლთან ერთად,
მზითვად ატანს ქილიკიას.

1977

*სარგონ – მეფე ასურეთის (722 – 705)

ტრეტიაკოვის გალერეა

ცის ხარხოში ჩასმული,
ღამე არის მზიანი,
ლეგენდაა და მითი:
ჯოტო და ტიციანი
და ჟაკ ლუი დავიდი.

1982

***

მთოვარის აკვანდარწეულები, –
      ცის ვარსკვლავები,
                                  მთა თუ კორდია
და მათთან ერთად –
      ხელებ მაღლააწეულები,
      იქით კი არა,
                                  ასწლეულები
შენს შესახვედრად აქეთ მოდიან...

2009

***

ცისარტყელას ციურ ჰანგით
ცას მოდრეკ და
ოქროდ მოქსოვ
და უმღერებ მტკვარს და ფაზისს,
ვითარც ქუჯს და
ფარნავაზის,
შენ, კოლხეთის ორფეოსო!

2001

***

მამლის ზარზე

ცის აბგაში,

ჩააღაგა დიღამ მნათნი,

ნათლის კაბის შარიშურით

და მერე მზის შესახვედრად,

აღმოსავლით

გაეშურა.

2002

***

მიწიდან გამოპარული,
მოსვლიდან ცაში ბინადრობ,
არა ხარ "მთიებს" ნატრული,
და მაინც ელვას მისტირი...
გვერდით გყავს იუპიტერი,
მარსი,
მერკური,
სატურნი.

2009

ღალიკბა და ღალისი

დავიწყების შავი ნისლი,

მხარზე ნაბდად მოხურვია!!!

ვამბობ სულ სხვა ხალისით:

ჩუენია და

კოლხურია –

ღალიკბა¹ და

ღალისიც².

1992

1 – ღალიკბა – მდინარე აფხაზეთში

2 – ღალისი – მდინარე კაპადოკიაში (ძვ. წ. XI ს.)

***

რადგან სიკვდილთან ვარ წილნაყარი,

დაე,

მოგევედუ უამს მიმწუხრისას,

და მზეს გავეყვე ღამის წყვდიადში,

რომ ვარსკვლავები

ერთად აყვართ!

მერე დილით, რომ

ერთად მოვფინოთ, –

ცისკრის ნათელი,

ღამაზ სამყაროს!

2001

***

სადღაც უხილავის ხელი

ელვას

ღრუბლის გვერგვზე ართავს.

სივრცეს ადევს ფერი ღინჯის*,

და ვით მეფე მაღალ ცათა,

გადმოგვეურებს მოვარე ღინჯად.

1984

---

* ღინჯი – (მეგრ.) – სპილენძი

***

ღამის ჯვარზე გაკრულმა

თუ ილოცე...

იომე,

მალე მოვა აღდგომა.

ღა

შენ ელი,

ვით ნოე,

"ზღვათა შინ წყლის ჩადგომას".

2009

ბიბლიური კოლხეთი

როს სუფევდა ქაოსი
და არ იყო აღარსად
კაცთა ფეხდასადგამი,
მაშინ, უფლის წყალობით –
ბარითა და გვერგო მთით:
ბიბლიური კოლხეთი –
შთამომავალს ადამის,
ნოესა და ნებროთის*.

2000

*ნებროთი – ნოეს ერთადერთი შვილიშვილი

***

საიდანღაც ხმა მოისმის:

– ქართულ ლექსში

ისევ ისე,

თვალებს ახელს დაღატიო!

შენ სულ სხვა ხარ...

კვალში მისდევ –

შოთას,

ვაჟას,

გალაკტიონს...

1977

***

ვით ძემ ფაირევიცის

(რადგან უფალს შეფიცე!)

ცას და მიწას მეუფობ!

(პოეტს მეტი რა გინდა?!)

რომ შეგრაცხეს "გრაალის"

და... "პოეზიის რაინდად*.

2013

* ვაჟა ეგრისელს 2013 წელს "ქართულ პოეზიაში
შეტანილი განსაკუთრებული წვლილისათვის" მიენიჭა
"ქართული პოეზიის რაინდის" წოდება

ლოდინი

მოვა ქართველი!

წიწილივით ქორს

არ გაატანს:

კოლას,

არტანუჯს და არტაანს.

1969

სამყარო ჩვენი მოყვასია

მე

განა მარტო ქართველებს ვყვარობ
და კავკასიის სერებზე შევდექ!

არა,

ახლობლების მომყავს სია:

ფრანგი...

არაბი...

ინდიელი...

და ასე შემდეგ...

– სამყარო! –

ჩემი მოყვასია.

1979

***

საქართველოზე მლოცველი,
თუმც უამმა ბევრჯერ
შეგრისხა,
რომელიც ახლაც იმღვრევა...
მაინც ღმერთს ესმის
შენი ხმა,
შენი "კოლხური" სიმღერა.

2014

ჰგავხარ ბიბლიურ იაკობს

შენი ფიქრი და ოცნება

ათასწლეულებს მიაპობს...

თუმც შური ადევს ბორკილად,

ჰგავხარ ბიბლიურ იაკობს,

ჟამთან და ღმერთთან

მორკინაღს.

2001

***

"კოლხურ ფსალმუნებს" სურნელი
სდევს იისა და
ენძელის
და ძალა სეფე და დავლეს!
და მაინც ვეღარ შესძელი,
თუნდაც ერთხელ მოხელთვა –
"ციური აზრთა ნადავლის".

2002

***

უკვე მესამედ ყივის მამალი,
გულისფანცქალით ველი
აღიონს,
შენი გვარტომი და ნათესავი.
და მსურს უვალი გზები –
გაელო,
შენს დიდ ნათელში –
მარკოზივით და
მათესავით.

1976

***

ყოფნაზე და არყოფნაზეც,
ორივეზე განვიძრახავს
ამხედრება.

ვით ხაიამს,
ღვინითა და
სიყვარულით –
გინდა თრობა.

და თუ ისმენს შენს ვედრებას:
ღმერთს შეჩივი –
უღმერთობას!

1976

საფო ლესბოსელი

როს ცის თვალში ვარსკვლავებმა
ოქროს ცეცხლი შეანთეს
და სამყარო ათასფერად

შემოსეს,

სწორედ მაშინ, მწუხრმა თვალი

ჰკიდა საფო* ლესბოსელს,

მეცხრეს არა,

მუზათ – "მუზა მეთეს"

(პლატონი).

1996

*საფო – დიდი ბერძენი პოეტი ქალი, კუნძულ ლესბოსიდან
იყო (ძვ. წ. VI ს.)

***

სადღაც ღრუბლებში ეკიდა მთვარე,
ფრთამოტეხილი, ვითარცა ორბი,
ცას ერთი მნათი აჩნდა იარად.
და მთელი ღამე ისმოდა ბორგვა...
განთიადისაას –
ზღვამ გრიგალი იმშობიარა.

1971

***

კოლხეთი –

არის შენი ოლიმპო,

წარსულიდან და მომავლიდან

ძახილი გესმის:

– შენშია ყველა სიამაყე

და სისადავე.

ხარ ზე-მაღალი, ვითარცა ზევსი

და ხელთ გიპყრია პოეზიის

ოქროს სადავე.

1981

***

სახლისტოლა ქვები და
უფრო დიდი ლოდები,
მადლა –
პირამიდებზე
მხრებით რომ აიტანეს, –
ექებ იმ კოლხ გიგანტებს,
ბუმბერაზებს,
ტიტანებს.

1966

მელეტი და მნემე

ვინ იცის,

შენს თავზე,

უფრო მრისხანე ცა მოვიდეს,

ამის მომლოდინე გგვემენ.

ჩუმ-ჩუმად გღალატობს აოიდე¹,

მაგრამ არ გღალატობენ –

მელეტ² და მნემე³.

1981

1 – აოიდე – გამოცდილების მუზა

2 – მელეტე – სიმღერის მუზა

3 – მნემე – მასსოვრობის მუზა

მანბლისუ

კუნელების ცეცხლი არა,
                  ალგეთის პირ ტყეს და
                                  ბუჩქებს,
ასდის დაღვრილ სისხლის ალი
(ათი საუკუნის მერეც)
                  დიდგორს ცრემლიანი თვალით,
                  უმზერს ნიჩბისი და
                                  ვერე.

1977

***

რაც ყოფილა!

ათასჯერ

მოდის დღე უარესი...

ჭალაში კი არესის,

არ ჩანს ოქროს საწმისი

და აღარც იაზონი.

ეჰ!

კოლხეთის წარსული,

ბამბუკის ტანს მიაგავს,

მტკაველ-მტკაველ აზომილს.

1979

***

ძილისფრად თვალეზგახელილები,
წვიმის ლოდინში ყვავილები
როგორ ეწამნენ,
ცამ მიწას ცვარიც არ დააპკურა.
აქ – მაინც მზისკენ მიიწევა
ტანი ლერწამის,
იქ – ტაგასაგოს მთის ფერდობზე
ჰყვავის საკურა.

1981

წილკნის მონასტერი

ათასი წლის მერე ისევ,
ბნელ წარსულის ამრეკლავი,
ჩუმად უხმობს წილკნელ
ისეს*,
ოხვრა,
ველის მუხრანის და
წყლის გოდება ნარეკვავის.

1967

*ისე წილკნელი – ერთ-ერთი ასურელი მამა (VI ს.)

***

(ვარიანტი)

მოწყენილნი და მიუსაფარნი,
სადღაც შოორეულ
წარსულში სხედან –
თვალცრემლიანი მაცი და ეკა.
და აღარ ესმით –
მზის და მთვარის ბორბლის
ხმაურში,
ოქროდ დამდნარი ვარსკვლავების
ზარების რეკვა.

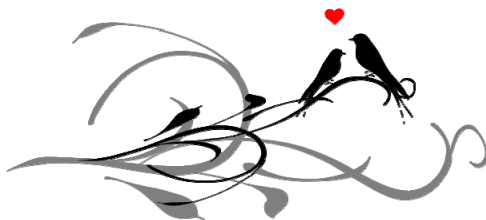
1964

***

მტკვართან და ფაზისთან,
განგთან და ნილოსთან –
მუხლმოყრით ილოცა...
მლოცველნო! –
არ უთხრათ "არული".
ის პოეზიის გაძარია,
ლეგენდაა მოარული.

2011

***

ორი ათასწლეულის –
ცამდე აწვილ სამანს
გაცლა
მისი ხმა გამყივარი.
მასთან მოჩანს –
ქონდრისკაცად:
ჯომოლუნგმაც,
იალბუზიც
და... მყინვარიც.

2009

***

მზე ჩადის...

სადღაც დასავლით,
დღე-ღამეს ეყრება წვალებით,
ისე, ვით სული და ხორცი.

მთიდან ჭკვრეტს ზამთარი "ღუღჩე*":

შემოდგომა ჭალაში

ვით კოცნის,
ბროწეულის დახეთქილ ტუჩებს.

1964

---

* "ღუღჩე" (მეგრ.) – თეთრთავა

***

კოლხეთისკენ მიმავალი,
მწუხრის ზღვაში ჩავარდნილი
მზე
საშველად უწვდის ხელებს
ცას
ისე, ვით ფრიქოს
ჰელე.

1973

ბილგამეშის კითხვისას

ველარ ირჩენს იარას,

დარჩენილი ეულად.

და,

ეს ელვა კი არა,

გილგამეშმა ენქიდუს

სული –

მივიწყებული,

წამით გაამზეურა.

1965

***

ტრფობის ცხელი დღეები
უდაბნოა საჰარის,
ცის ლაჟვარდს რომ
ერთვიან.

სიყვარული სხვა არის,
სიყვარული ღმერთია. (იოანე 4,8)

1972

ვითარც ქალს ქიოსელს

დალატი?!

ძნელია!

არც სული, არც გული!

დარდებით დღეებს ნუ იოსებ.

მწამს,

ღმერთი მეგობარს გარგუნებს,

მშვენიერს და ერთგულს,

ვითარც ქალს ქიოსელს-.

1976

*ქიოსი (კუნძული) – ქალაქი მარმარილოს ზღვის სანაპიროზე (ძვ. წ. 790 წ.), ამ ქალაქში 700 წლის განმავლობაში დალატის არცერთი შემთხვევა არ ყოფილა

***

ჯანდაბის გზები რომ განლიეს,
    მახილი ესმოდათ უცხოთა:
    – მთავარი სასო და რწმენაა –
და ეს სინათლედ უძლოდათ –
    ოდისევსს,
    იაზონს,
    ენეასს.

1965

***

როცა განთიადისას,
მიღეული მთიებით, –
სივრცეა დაკემსილი,
ცის მეშვიდე სფეროდან –
ისმის ჩემი ძახილი:
– ვარ მჭლე ქრისტეს ნემსივით,
გაწყვეტაზე მისული –
მარიამის ძაფივით.

1976

მხატვარი

(რეზო (ემელიანე) ადამიას)

წუთისოფლის სიმუხთლე
შარბათივით შეირგე...
ნიკო ფიროსმანივით
ხატავ ღამის გობელის.
ფერებს სტაცებ ბრეიგელს,
ელ გრეკოს და
გოლბეინს.

1998

როშ – ჰა – შანა

მთები ზღვისპირ დგანან ლოცვებად
და მზის ხსოვნას პატივს სცემენ;
ვარსკვლავები ცის მინდორზე
ბორცვად ჩანან.

ქრისტე ფეხს ჰბანს იოანე
ნათლისმცემელს,
იორდანეს ნაპირზე დგას
როშ-ჰა-შანა*.

1983

*როშ-ჰა-შანა (ებრ.) – ახალი წელი

***

ყოფნაცა და არ ყოფნაც
შენ თვალეში გიკვესავს...
მიტომ უხმობ შორიდან:
ჰომეროსს და
რუსთაველს,
ფშაველას და რილკესაც.

1972

***

მოჯარდებიან ზღვისკარად
ადრე წასული იმ ქვეყნად,
მეგრელები და
ლაზები,
როცა დაღლილი ეწვევი...
შენ კი,
წამით არ შეგრცხვება,
მგოსანო,
უკან მოხედვის.
და მაშინ... შენი კოლხეთი,
უფრორე გალამაზდება.

1996

ვაჟა ფშაველას

გამოეპარე ფშავის მთებს,
                  ეხოებსა და ჭიუხებს, –
                  სამეუფოს არწივთა.
და... როს წინაპრებს მიუხველ
მთაწმინდა –
                  უფრო გაბრწყინდა.

1961

შუამდინარეთში

სადღაც ათასწლეულთა
იქით,
ისევ ინათა,
მერე უცებ შებინდა.
ქაღდვეველთა ზარის ხმა,
მესმა მოულოდნელად,
ზაგროსის დიდ მთებიდან.

1973

***

მზის შვილი...

მაგრამ ანტეოსივით,

მშობელი მიწის ტრფობით

სნეული, –

ქართული ფრთებით იფრენ...

იფრენ გაუთავებლად...

და ვით სიცოცხლე და

უკვდავება,

შენი სახელი გადასწვდება

ათასწლეულებს.

2014

***

გავცქერი ხსოვნის მთებს და
მწვერვალებს,
ბორცვს და მინდორსაც.
ლამისყანასთან ვხედავ დავითს,
ლეკს და დიდოსაც.
და საიდანღაც ჩემსკენ მოზიდულ
მშვილდსაც ვჭკვრებ,
მაგრამ ვეღარ –
მშვილდოსანს.

1966

***

ჩუმი მტყუარა მოხუცი მამა:
ცუდს მოასწავებს ყმუილი
ძაღლის,
ამ შუადამით!
აღბათ მოდის "ის" და
ძილის ნავით,
გამიყვანს "გაღმა" მოსასვენებლად,
სიცოცხლით
დაღლილს.

1963

***

ამქვეყნიური ამაოება,
გახენის დღიდან
გულ-ღვიძლს გიდრღნიდა...
ეჭა, რამდენი წელი გავიდა,
რომ ერთი მნათი გითვალთვალებს
ღამის სიღრმიდან,
სინამდვილე კი გიმზერს
ეჭვის –
ჭუჭრუტანიდან.

2012

***

*"რა ღამაში ხარ, სიკვდილო,
სიცოცხლე მშვენობს შენითა!"*

ვაჟა-ფშაველა

ვინც დღენიადგ ცდილობს ფარულად:

გვიან გათენდეს,

ადრე დაღამდეს!

და ამქვეყნიურს გვტაცებს მშვენებას!

ვაჟაჲ! –

დიდებას მისას ღაღადებ,

მე კი იმისი მსურს შეჩვენება!

2001

***

მოულოდნელად ქარის ძახილზე
აკივლდებიან სადღაც ჭოტები
და შუალამისას,
განრისხებული,
ვით ვეფხვი მოყმეს,
ზღვა ხმელეთს ისევ
აეტოტება.

1972

ადგომის ღამე

სოფლის ბოლოში,

სად საფლაფთა მცირე ბორცვია,
ადგომის ღამეს –

სულ სიკვდილი და

ხორხოცია:

დგებიან მკვდრები...

მორწმუნენი –

როგორც იტყვიან.

შორით უმზერენ...

და სახლებში აღარ შედიან,
გამთენიისას

კვლავ საფლაფებს
უბრუნდებიან.

1969

***

ქართული სიტყვა, როგორც მიმინო,
ცერზე გიზის და ხედავ
დაგეშილს.

ველარ წარსოქვაშენ კაცთა ბაგენი:

"კოლხურ ფსალმუნთა" –

ციხე-ტაძრებში,

რა საუნჯეს და საიდუმლოს

შენ მიაგენი.

1969

ორი პირამიდა

სიცოცხლის მაცნედ,
მზედ და ამინდად,
მის მკერდზე ორი ღვას პირამიდა,
ორივ სპეტაკი,
ორივ ახალი,
წამითაც რომ არ შეხებიათ ხელი
მსახვრალის,
მაგრამ ორივე ელის წაქცევას:
ან მიწად,
ანდა მაღალ ცად ქცევას.

1962

***

წლებმა რომ აღარ დაგინდეს,
ზოგჯერ ეს
შავ ფიქრებს მოგისევს
და... მაინც, შენში ვჭკერებ –
რაინდებს:
ტარიელს,
ფრიდონს და ავთანდილს,
იაზონს,
ენეასს,
ოდისევსს!

2014

პარსკვლავები

მზის ქურაში გამომწვარი აგურით

ნაშენები და

ნაგებია!

(განა თიხას ჰგავს მოზელილს)

ვარსკვლავები –

ოქროს სარკოფაგებია –

ღმერთებისა და

ანგელოზების.

1966

მთეპი... ზღვეპი...

აუყენენ ცისკენ დელვის ბილიკებს...

ვით სხვებმა...

უფლის ნახვა ინდომეს,

აი, ამიტომ პოსეიდონმა,

ელვა და მეხი თავს დაარისხა...

ახლა ისხამენ ქარს და

ქარიშხალს

და ავსულები თავზე დაჰხართ...

ზღვებია –

მთეპის ნამოსახლარი.

1964

ღამე სვანეთში

იშუშებს წარსულის იარებს
და ღამის წყვილადში
სძინავთ მთებს...
ეს სვანური კოშკები კი არა,
წინაპრის დანთებული
სანთლებია,
ათასწლეულებს რომ გვინათებს.

1966

***

როცა ჩაიწურება ზღვაში სხივი
დაისის,
და ცაში აყვავდება გაზაფხულის
ყვავილი,
მაშინ პარას ჭალიდან თუ
ზღაპრიდან გაისმის:
ტყაშმაფასი¹ კივილი და
ოხოკონის² ბლავილი.

1961

1 – ტყაშმაფა – (მეგრ.) – ტყის დედოფალი 2 – ოხოკონი
(მეგრ.) – ტყის კაცი

***

(ხმა წარსულიდან)

რადაც მეუცხოვება

"ავსური" და "ოვსური"!!!

მე ვარ ძველი კოლხეთი,

ჩემს მშობლიურ კოლხეთში

არსაიდან მოსული.

1964

იაღბუზი

კოლხ-ქიმეთის ხელმწიფის

ან მარეს* ნაშიერნი –

სვანები კი იაღბუზს

(ვითარც წერდნენ წინათაც)

უწოდებდნენ ფაზისს,

ანუ წმინდა მთას.

1971

---

* ან მარე – ცის კაცი (5185 – 5120)

ქართველი გოსნები

სიყვარულით,
დაფნით და მთვარით
შესამოსები,
ქმნიან დიად ეპოქას,
ქართველთ რომ ჰყავთ
გოსნები,
საქართველოს კი არა,
მთელ სამყაროს ეყოფა.

1989

***

ეკესინის პონტოს სანაპიროზე –
ცხენთა თქარუნით,
ველურ ყიჟინით,
ასწლეულებმა გადიტარემეს...
რადგან დაატყდათ რისხვა ერესის.
წევს, აი,
ახლა,
ლეგენდების სინარნარეში,
ჩემი კოლხეთი –
ძველთუძველესი.

1971

ეროსი

/ვარიანტი/

ტრფობის გარეშე რაა სიცოცხლე,
როდესაც გიყვარს,
სიკვდილიც კი საამურია,
რადგანაც ოქროდ ფასობს წამები,
რადგანაც იგი
არის სამება, –
ეროსი – იგივე კუპიდონი და
ამურია.

1974

დრონი

არა ხდება ასე განა,
სად თბილისი ან სად რომი,
მაინც, სადღაც ერთურთს ჰგვანან
აღუქსანდრე ჭავჭავაძის
"ვაჰ, დრონი" ... და
ანტონიო ვივალდის –
"წელიწადის დრონი".

1962

*ვივალდი – იტალიელი კომპოზიტორი, დირიჟორი
და პოეტი (1678 – 1741)

ნაბუქოდონოსორი

ვაზისთან და ვეფრატთან,
ტირის ვაზის ბაბილო
და ცრემლში ჭკერეც
ბაბილონს,
ორ "ხაღდეს" და ორ "ხეთას" –
ლეგენდებით მოქსოვილს,
ორივეს მდგარს კოლხეთთან,
დიდი კოლხი –
ხელმწიფის –
ნაბუქოდონოსორის.

1976

ფისტიკაური

"ასი ათასი",

"სტაგრა ატლასი"

და სტრიქონები სხვა უცნაური,
რომელთა ფერი ადევთ ურთხმელის,
შექმნილი,

ვიღაც "ფისტიკაურის*",

ნაკალმარს არ ჰგავს

დიდი რუსთველის.

1963

---

* "ფისტიკაური" – ქართული ლექსის სახეობა, რომელიც ვიღაც "ფისტიკას" სახელთან არის დაკავშირებული.

***

ბრწყინავს ცა ჭეშმარიტების,
მაგრამ კიბე კი არა ჩანს,
პირდაპირ სასწაულია,
შენ –
იმ ბილიკით მიდიხარ,
სადაც არავის უვლია.

1962

კორიდა

ცხოვრება, თურმე, ყოფილა კორიდა,
სად ერთად იბრძოდა
შვიდი ძმა,
ორი და*.

ახლა კი

"ბრძოლის ველს"

ფრთა ფარავს დაისის.

სადღაც, კორიდიდან –

ერთისდა ხმა ისმის.

2015

---

* ვაჟა ეგრისეი – მეცხრეა: შვიდი ძმა, ორი და.

***

შურთაგან გარდმოსვეწილმა,
მიუსაფარმა პოეტმა,
მეტი რა უნდა ინატროს,
რომ მარტოობის კუნძულზე
სულ მარტოდმარტო
ბინადრობს.

2014

კლიმენტი ფილიონი

ლოცვად გადასდიოდათ

ღვთის მადლი და

მირონი –

"ფარდის მიღმა" მჭერეკტელებს:

ორ დიდ ალექსანდრიელს –

კლიმენტის¹ და

ფილონის².

1964

¹ – კლიმენტი ალექსანდრიელი – ქრისტიანული სიმბოლიზმის წარმომადგენელი.

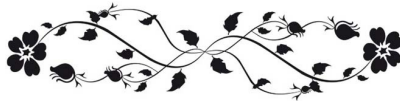
² – ფილონ ალექსანდრიელი – ალეგორიზმის წარმომადგენელი

ხმა ქალღეველ ქურუმ-მოგვთა

– უფალს თავის სამსახურად,
წამს ეახლა უფლის მონა,
ცად წაეიდა,
განა მოკვდა!
ათასეულ წლიდან უონავს
ხმა ქალღეველ
ქურუმ-მოგვთა.

1973

მინდვრის ყვავილები

მეხი ელვას რომ გაეკიდება

ისე, ვითარცა დავითს

საული.

ცა როცა წვიმას გულში გაივლებს,

მაშინ სიამე ურუანტელად

ტანში დაუვლით,

ენაჭარტალა მინდვრის ყვავილებს.

1964

ხმები ატლანტიდელთა

რაც მქონია ოდესმე

ოცნება და სურვილი,

ყველამ ერთად იღენტა...

ისტორიის ხსოვნას კი

ბედად შემორჩენილნი –

საიდანღაც მოგესმის

ხმები –

ატლანტიდელთა.

1979

ოდისე და იაზონი

ბერძნებმა რომ ორი გმირი

(ორივე პელაზგთ ნაშიერი)

ხერხით ზევსს რომ მიაზომეს

და ჩვენთვის ვერ გაიმეტეს!

– ოდისე¹ და იაზონი² –

სიძე გახლდათ აიეტის.

1976

1,2 – ოდისევსი – აიეტის – კოლხეთის მითიურ მეფის დის –
კირკეს ქმარი იყო, ხოლო იაზონი – აიეტის ქალიშვილის –
მედეასი

ეფრემს, პავლეს

არსთგამრიგეს მუდამ ღია
აქვს ცისა და
რწმენის კარი
და მირონში ისევ ავლებს –
სული წმინდის –
ოქროს ქნარებს –
ღვთის მოციქულ ეფრემს,
პავლეს.

1972

ინდოეთში

მიმწუხრისას მიჰქონდა

ბრაჰმა¹,

ვიშნუ² და ინდრა³,

მღვრიე განგის ნაპირებთან,

ჰიმალაის მთად თუ მინდვრად,

სადღაც ღამის გზაზე მავალ –

მზის ღვთაებას,

მზის ღმერთს მითრას.

1964

1,2,3 – ინდოეთის ღვთაებები

წიგნები

*მინაწერი "კოლხური ფსალმუნების" ათას,
ათასხუთასგვერდიან ხუთტომეულზე:
"ღაგჯექ და წიგნი დაწერე,
ეთქვი, რომ ვიშიღებ ამასო".*

დავით გურამიშვილი

ცხოვრების გაუვალ უღრანში,

შარა-გზას თვითონ რომ
იგებენ...

(სავალი მაინც არ იღევა...)

რომ გყავს ბუმბერაზი შვილები –

ქრისტეს მონათლული – წიგნები.

2012

***

თავკეშ გიღევს ლოცვები
ისე, ვით სასთუმალი,
არ ჩანს ავის ნასახი.
და... ხარ ხშირი სტუმარი
სულიწმინდის –
სასახლის.

1964

***

დავიწყების ქვეყნიდან,
რადგან ხსოვნად მოხვედი,
არცაა გასაკვირი,
რომ შენა ხარ საყვირი
უძველესი კოლხეთის,
ვითარც იერიქონის.

2014

ლოცვებსა და ჰომილიებს

წარსულიდან მოვლენილი,
პოეტი და იყავ დენდი,
და სამოციც მოილიე.
ღმერთს ყოველთვის აღუვლენდი –
ლოცვებსა და
ჰომილიებს.

1969

***

ათასწლეულების მერე,

უფლის მაღლი ვისაც შვენის,

თუ მისი მზე –

ცად დაირწა.

გამოჩნდება სიტყვა შენი,

– ვით ახალი ცა და

მიწა.

2014

***

დათოვლილი ჩანს მწვერვალი...

ყველა მთას და ყველა

ბორცვზე,

სხვებს ექნებათ ალბათ ომი.

შენ კი "ფსალმუნს" –

ამბობ ლოცვად,

რუსთაველის მარჯვნივ მჯდომი.

1999

ოქროს აკვანი

ასი კი არა,

ათასი,

წელი მას შესციცინებდნენ –

იმედით მამა-პაპანი:

– ბაზალეთის ტბის ძირს მდგარი

სად არის "ოქროს აკვანი?!"

1991

ბათუმეზა

ღამის მიღმა ენთო მზის
ჩაუმქრალი ხანძარი,
ღუღღა მთვარის ქვაბი და
შიგ ჩაყრილი ღრუბლების
ეცლებოდა ძვალს – ძვალი,
შორდებოდა ხორცს – ხორცი.
სადღაც მთვრალი მთიების
მოისმოდა ხ ო რ ხ ო ც ი.

1966

“იბერია”, “კოლხეთი”, “ეგრისი”

პონტოდან – კასპამდე გადაშლილ –
ეგრის ძის ბუმბერაზ სამეფოს
ბუხს ვერ აუფრენდა ვერაინ!

პურს თესდნენ...

იარაღს ფერავდნენ...

და მერე რა მოხდა?!

ეს იქცა სამარედ!

დაიქცა ქართუს ცის კამარა.

უფალმა დასაჯა ეგ რისთვის?!

იგივე ცა, იგივე მთა-მდელოა.

"იბერია",

"კოლხეთი",

"ეგრისი" –

ერთია... და საქართველოა*

1976

*მეოთხე ათასწლეულიდან ძვ. წ. აღ. XVI – XV სს. ჩვენს ქვეყანას "იბერია" ერქვა. XVI საუკუნიდან – VI ს. IV ს. – "კოლხეთი", ძვ. წ. აღ. VI საუკუნიდან IV საუკუნემდე – "ეგრისი", ხოლო ძვ. წ. აღ. IV ს. ახ. წ. XI ს.-მდე დაშლილი იყო სამეფოებად. XI ს. ჩვენს ქვეყანას ეწოდა "საქართველო".

***

იყო ომი...

იყო რბევა...

და ზოგ ქვეშ-ქვეშ გამხედვარებს

ხშირად ძელზე გასვამდნენ...

და... ეგრის ძე მუუფობდა –

შავი ზღვიდან –

კასპამდე!

1966

***

ამაქვეყნიურ აურზაურში,
უფლის სიტყვები ცვივა
ფიფქებად,
ციდან – მიწაზე გადმონახალი:
– "რაიც ყოფილა,
იგივ იქნება,
არაფერია მზისქვეშ ახალი!"

1979

ისტორიას ყველაფერი ახსოვს

ასე იყო...

ახლაც ორი ზღვაა.

და ორ ზღვას შუა –

მზის კოლხეთი იყო,

რაც ამჟამად ჩემთვის ოქროდ

ფასობს.

ისტორიის მახსოვრობა სხვაა,

ისტორიას ყველაფერი

ახსოვს.

1980

წიგნი

ღმ.

გაიგოს ქვეყანამ,

ყველა კუნჭულ-კუთხემა,

ედემ ბაღში ყვავილმა:

ცით ლოცვად რომ ჩამოდის,

განა მართლა წვიმაა,

არის უფლის კურთხევა.

1986

შეზღვევა

მიბაძე ქრისტეს!

განერიდე პირქუშ პირატებს
და მონარქისტებს.

ო, არა უშავს თუ გიდალატეს!

მაგრამ წინდაწინ –

ხელს ნუ დაიბან,

როგორც პილატე.

1991

პაჭანიკები და ხაზარნი

რანნი,

დურძუკნი,

მოვაკელნი,

პაჭანიკნი და ხაზარნი,

"მთიელები თუ ვაკელნი"

ქართველთათვის მუდამ იყვნენ

ცეცხლი...

ალი და ხანძარი.

1991

***

რადგანაც გაჩნდი, ძეო ადამის,
უფლის გზით ვლიდე –
შენი ვალია!
გელის სავალი ძნელი და დიდი.
იცოცხლე!..
გზები უთვალავია,
მაგრამ ტაძრისკენ –
ერთი გზა მიდის.

1961

არმაზი და ზადენი

იქ –

შესართავთან მტკვრის და

არაგვის,

ტალღებს გოდება მოაქვს არმაზის*

და იქვე სადღაც მოთქვამს

ზადენი*:

– ჩვენ ქართველის გარდა სხვა

სილამაზეს,

სხვა უკვდავებს ვერ მივაგენით.

1964

1,2 – ქართველთა წარმართი ღვთაებები

ბარიტონით,

ბასეპით

განა მარტო ერთი,

ორი,

სმა ისმის წარმართული:

პოეზია სავსე არის,

ბარიტონით,

ბასეპით...

მაგრამ შენ ხარ ბარიტონი

პოეზიის ქართულის

2014

ნახა მოსემ და აბრამმა

თუ რა არის მშობლიური

ცა და მიწა,

ზღვა და ენა,

ნახა მოსემ და აბრამმა.

და ვაჟაც კი სამშობლოზე

დღენიადაგ ცრემლთა დენამ

დააბრმავა.

1979

***

კოლხეთის შორეულ წარსულისკენ –
გზას მისდევს უგზოს და
ეკლებიანს...

მარტო ხარ, ვითარცა ეღვარი.

შენი ლექსები –

ძეგლებია,

სიბრძნის პიედესტალზე შემდგარი.

2013

ჯეიმზ კუკი

მეფობს ღელვა და უიმედობა...

მაგრამ სულ მალე გამოჩნდება

"იმედის კონცხი".

და ყველას უკვირს,

რომ მიწას კოცნის,

პოსეიდონთან მორკინალი

ჯეიმს კუკი.

კიდევ ცოტაც და...

იქ – ჰავაისთან

ატყდება ერთი ზარი

და ბუკი

და მტრის მახვილი ავად იელვებს

და დიდი კუკი,

ვერ გადურჩება ჰავაიელებს.

1969

***

ყოფნა,
არყოფნა,
ერთუროს იცნობენ,
შორიდან არა, ძალიან ახლო,
რადგან სიცოცხლე
და სიკვდილი,
გვერდი-გვერდ სახლობს.

2001

ზანებს,

სანებს და

სანიკებს

კოლხეთის შორეულ წარსულში –

ენები სისინებენ

ავები

და ისმის ზარი და პანიკა,

სომეხი

ქართველობას ედავება:

ზანებს,

სანებს და

სანიკებს.

1976

წმინდა გრიგოლ პალამა

თუკი გინდა მთვარის ბორცვზე
ჩაუმქრალი სიყვარულის
იფრიალოს ალაშქა!
განიწმინდე სული ღოცვით,
როგორც გრიგოლ
პალამა.

1976

***

არაგვი კი არა,

მტკვარია,

დაღლილი რომ მიიმდოვრება,

ხან ნაპირს ეხლება და

ავდება!

და კაცის ცხოვრება –

სიზმარივით იწყება...

და ცხადით მთავრდება.

2011

***

ბრალი არის, რომ დასწამო, –
მტრედს და მერცხალს
გუგულობა.
ან გულმართალს – სივერაგე
და გულიანს –
უგულობა.

2011

კოლა,

სპერი და

არტაანი

წარსულიდან მომზირალი

ტაო,

სპერი,

ერუშეთი,

კოლა, სამცხე და არტაანი,

საქართველოვ!

ეჰა,

შენთვის,

ძნელადაა ასატანი!

1979

***

ვითარცა ქრისტე ამირანს,
ძალას დევ-გმირს და
გოლიათს
უფალი უნდა აძლევდეს!
და ფუფუნება კი არა,
კაცს ტანჯვა გამოაბრძმედებს.

2010

ადამიანი –

ენაა ბუნების

ბუღბულთა – გალობა,

ჭიხვინი – ჰუნების,

ერუ-მუნჯთა სამყაროს

არ ესმის!!!

ადამიანი –

ენაა ბუნების.

1976

***

შენი შორი ოცნებები –
ვარსკვლავების აფრებს გაშლის,
სხვა რა უნდა ინატრო,
რადგან ციცქნა –
ფიქრთა ზღვაში,
ოკეანე ბინადრობს.

2013

***

შორეული წარსულიდან
"ელვა",
როგორც ჰამილკარი*,
ომით დაღლილ თვალს ჩაგვიკრავს,
მიწა,
ზოგჯერ არ გვიკარებს,
მაგრამ ბოლოს გულში გვიკრავს.

2009

* ჰამილკარი ბარკა – კართაგენის მხედართმთავარი
(ჰანიბალის მამა) ძვ. წ. 229 წ.

***

ოცნებების ფრთიან რაშით,
ბევრჯერ აფრთხობ
ცის კამარას,
მწუხრისას თუ იაღონს.
შენთვის კვესის გაკვრაც
კმარა,
ცეცხლი ა ა ბ რ ი ა ლ ო.

1999

***

დავიწყების სიხუმეში –
ათასწლეულები მიწვა.
ვით ზევსს ჰერა,
– შენ ხარ ჩემთვის ცა და მიწა,
რაც მეტია,
აღბათ ისიც.

1973

***

ღვთისმოსავი,
ღვთისმგმობლებმა,
ქრისტესავით ჯვარზე გაცვეს,
შურის მტვერში ამოგზილეს,
რადგანაც შენ იყავ კაცი,
ფაზისის და პონტოს პირას –
მითებსა და
ლეგენდებში
ნაშობი და გამოზრდილი.

1982

***

ცის როფში ირევა მთიები,
ვითარც სკა სულ ახალ
ნაყარი,
ქაოსი საქმეს ვერ ამთავრებს.
ჩვენი ღამაზი სამყაროს
კოსმიური თვალებია –
მზე და მთვარე.

1974

თორმეტი ღმერთის ლოდინი

/დისტიქი/

I

თორმეტივეს ლოდინში

ფიქრმა აღამ-ათენა.

გადიქროლა ათასი

ზღვა,

მთა და ველ-მინდორი...

ბოლოს მაინც გამოჩნდა:

არესი და ათენა,

ჰერმესი და ჰეფესტო,

ზევსიც, პოსეიდონიც.

1968

* თორმეტი ღმერთი პერძულ მითოლოგიაში: ათენა, არესი, აპოლონი, არტემისი, აფროდიტე, დემეტრე, ზევსი, პოსეიდონი, ჰერა, ჰერმესი, ჰესტია, ჰეფესტო

II

თორმეტივეს ელოდა,
მაგრამ შვიდმა, რატომღაც,
მაინც დაიგვიანა.

სუთი დროზე მოვიდა:
აპოლო და მინერვა,
ვესტა,
მარსი,
დიანა.

1968

---

* თორმეტი ღმერთი ლათინურ მითოლოგიაში: აპოლო, დიანა, ვესტა, ვენუსი, ვულკანუსი, იონო, იუპიტერი, კერესი, მარსი, მერკური, მინერვა, ნეპტუნუსი.

საიდანღაც ხმა გესმის

მიწაზე ვერ ეტევი

და ხმაღს ჰგაეხარ აღესიღს.

რადგან საქართველოში,

საიდანღაც ხმა გესმის

ცბიერ აღენ დაღესის*.

1987

---

*იგულისხმება ამერიკის ბილწი, ცრუ შეფის აღენ დაღესის:
"ახალგაზრდა თაობის გარყენის, გათახსირების პროგრამა"

***

დრო-ჟამი პონტოს სანაპიროზე

სიავეს სჭედდა –

მზის ცხელი გრდემლით.

იყო გავარდნა ტყეში თულებად.

ჭაობი არა!

კოლხ დედათა დაღვრილი ცრემლი,

ვერ ამოაშრეს უთვალავმა

ასწლეულებმა...

1967

ნემეზიდა

"კოლხურ ფსალმუნთა"

დიდმა ლაშქარმა,

უცებ შეაკროთო და

შეატოკა!!!

შური იძია, მწამს, ნემეზიდამ*,

– რომ პოეზიის ჯგარი მარტოკას,

ამ ცისქვეშეთში ჩუმად მეზიდა.

2015

* ნემეზიდა (ბერძ) – შურისძიების ქაღალმერთი

ბაღი ბეთსამანიის

პონტოს სანაპიროზე –

მე კოლხეთზე ვლოცულობ,
როცა კრძალვით ჩავივლი.

ჩემთვის ძველი კოლხეთი
არის,

ვით ქრისტესათვის,
ბაღი გ ე თ ს ა მ ა ნ ი ი ს.

1971

თამარის სახე

ვარ მისი მცველი და ებგური,
ის ჩემთვის ძვირფასი
განძია,
– თამარის სახე იქ მეგულვის:
ბერთას და
ბერთუბანს,
ყინწვისს და ვარძიას.

1973

***

ელვის პირჯვარი გარდაისახეს
და ამოვიდნენ ზღვიდან
ღრუბლები,
მიწას დაემხნენ, როგორც მოგვები.
მერე ღამის ცის –
შავი მინდორი,
წამს გადაძოვეს მნათმა ჯოგებმა.

1968

კონსტანტი და თარხუჯი

მწუხრი ჩუმაღ ჩამოდგა,

წყლის პირს,

როგორც მორჩილი,

დროა თვალის დახუჭვის.

ალაზანთან ორი ქვა

გდია,

როგორც მოჭრილი

თავი კახი კონსტანტის*

და მისი ძე თარხუჯის.

1969

* კონსტანტი კახი (IX ს.) კახეთის ერისთავი, რომელსაც არაბებმა თავი მოკვეთეს შვილთან ერთად

15 მაისი

ერგასს გადაუფრინე,

აღარ გტოვებს მხნეობა,

თუმც ხარ ხელ-ფეხ

შეკრული.

მაინც, გწამს შენს ღღეობას, –

15 მაისს გადიხდის

ხალხი,

ვითა მერკურის.

1992

***

*(მინაწერი ჩემს ათასგვერდიან
ტომეულზე "იქმენ ნათელი")*

შოთრ წარსულიდან მოფრენილები,
პონტოს ზვირთებში
განბანილები,
მიწას კი არა, ზეცას ელტვიან,
შენი ლექსი კი,
ლექსია,
მაგრამ,
სხვათა ლექსებზე,
რადაც მეტია.

1973

***

სიცოცხლეს კი არ ღირდა,
თუ არ გეყვარებოდა
შენი მიწა,
შენი ცა,
ვიღაც გიხმობს გაღმიდან:
– "თავი შენი შეიცან!"

1999

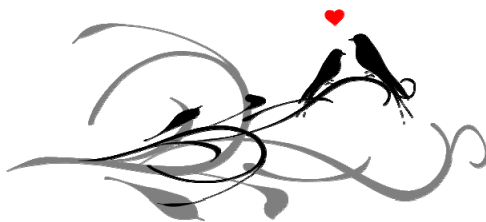

***

სული სულ მალღა მიიწევს
და ელოდება ორმოს ცის...
მთვარესთან და
მზესთან ახლოს.

წელი გავიდა ორმოცი,
ცაში –
ვარსკვლავებთან სახლობ.

2010

***

მთვარით გადასურული,
ამ ღამაზ ცისქვეშეთში –
ქრიან საუკუნენი,
ისე, ვითა წ ა მ ე ბ ი...
შენ კი პონტოს ზღვისკარად,
ღვახარ ცამდე აწვდილი,
ვით ტაძარი სამების.

2007

ჩემი დიდი საქართველო

ახვევია ყვავ-ყორნები,

მზე არის და...

არ ნათელობს.

და მტკვრის მოთქმა ცაში ადის:

– ჩემი დიდი საქართველო,
დარჩა ერთი გაშლა ნაბდის.

1993 – 2008

***

უცებ ღრუბლების ჯოგი მოდენა
ქარმა,
ქარიშხლის ფრთების
ფათქუნით.

მერე გაფრინდა, როგორც თოლია.
და ზღვის ბუდეში
ჩუმად ჩამსხდარი
ციცქნა ტალღებიც გაიყოლია...

1979

***

წარმართ საუკუნეთა

რწმენათა დამწინდველი,

შავი მთიდან ხმა ისმის,

გიორგი მთაწმინდელის:

(ახლოს, ვითა კვიტარის.)

– "სადმართო შჯული

დაგვიმტკიცე,

ნეტარო!"

1969

***

შორით ჩანს მთვარის გამოქვაბული
და შიგ წარსულის ყრია
ფიტული,
მილიონებით წლების ნარწევი.
ცა კედელია –
ძველ ეგვიპტური,
პირველყოფილი მხატვრის ნაწერი.

1973

ბრაალის ტაპარი

მონსალვატის მთაზე მდგარს,
ცხრა სარკმელი ამშვენებს,
შიში არ აქვს მონისლვის.
ვით ტაძარი გრაალის,
ჩემიც არის ნაშენი –
ბივრიტით და
ონიქსით.

2012

***

კოლხ დედათა ცრემლი გახლავთ,
პონტო ოხვრად ნადენი,
ძველ კოლხეთს რომ ეკუთვნის.

და...

ქრისტეს რომ ხელთუპყრია,
სწორედ ბიბლიამდელი –
წიგნი გახლავთ –
"ეფუთის".

1973

ბუცევალი

ათასნაირად მოყვავილე –
მინდვრები დაგრჩა
დაუკრეფავი –

მთიების,
გვირილების და ენძელის.

პოეზიაა –
შენი ბუცევალი*,
რომლის მოთვინიერება
ვერ შეძელი.

2012

* ბუცევალი – ალექსანდრე მაკედონელის რაში

რაბინდრანათ თაგორი

ხელისგულზე უდევს სამყარო,
მისი ზღვა,
ველი და
მთა-გორი,
არალეგალური და ლეგალური.
ბენგალიელი თაგორი,
პოეზიის ვეფხვია –
ბენგალური.

1969

კვირიკეს და ივლიტას

მოდგმა მისიმიანთა –
    სვანი მუდამ სვანობდა...
    გოლიათი,
            მგლის მუხლით,
მაღალ მთებს აივლიდა
    და კოშკს –
            სანთლად უნთებდა –
კვირიკეს და ივლიტას!

1963

ესქილეს

”მიჯაჭვული ამირანი“

მინაწერი „კოლხური ფსალმუნების“
1500-ზე მეტ გვერდიან მესხეთე ტომზე.

აპოლონი კი არა,

ზევსია მსაჯული:

ეს წიგნი –

დეგ-გმირი

"ამირანია" ესქილესი,

კოლხეთზე მიჯაჭვული.

2004

იყოს ჩახრუხაული

გულგრილად ვერ ჩაუვლი,

თუკი მოგეწონება –

ერთი ლექსი,

ასიდან,

იყოს "ჩახრუხაული",

თუნდაც გონჯი "ტანკა¹" და

გოლიათი "ყასიდა²".

1967

1 – "ტანკა" – იაპონური პოეზიის ერთ-ერთი ძველი ჟანრი

2 – "ყასიდა" (არაბ.) – ოდა, პოემა

არჯევან

ამბობ –

ისმენ ზეციდან ძახილს
მარადისობის,

ღვთისმოსავო არჯევან!

ბედისწერის,

სიზმრების,

მითების და მისნობის,

ჰეროდოტეს სჯეროდა,

მაგრამ რა ვქნა,

არ მჯერა!

1968

სალვადორ დალის

ფაეთონის ეტლიდან გაჩენილი,
ცამ ოქროს ცეცხლი
მიაფრქვია

და ადის ალი!

შენი ლექსი –

ცეცხლმოდებული უირაფია, –

სალვადორ დალის.

1971

კულხთა – კოლხთა – იბერთა

წინაპართა ნასახლარ –

ვხდით ათასწლეულებს,

ჩემი გენი მავალებს...

რადგან არ დამიბერდა!

მე ვარ შთამომავალი –

მაკრისის და

მაკრალის,

კულხთა – კოლხთა – იბერთა

1963

ვეფხვი და მოყმა

ზვიად გამსახურდიას

"შედვარდა" თავისუფლების

"ბუნაგ ში" –

ღამის უკუნში,

უფალი ედგა თავმდებად!

სდევდა ლოცვები მოყვრისა.

რას იქმნ...

დღესაც არ თავდება

ბრძოლა ვეფხვის და მოყმისა.

1991

ქართული სული

რა წარღვნა,

ან რა მიწისძვრა,

რომ ველარ ეტევა ზესკნელში,

ქვესკნელში...

არყევს სამყაროს და...

აშარობს?!

ზე – ძალა კი არა,

სულია ქართული,

– ველარ პოულობს სივრცეებს

საფრენად,

აღბატროსივით ფრთები რომ

გაშალოს!

1999

***

სანთლის აღში ბინადარი –
სული ღოცვით ცისკენ იღტვის,
ეკიბება გუმბათები.
ადამის ძე იბადება,
ვითა ჩიტი,
მაგრამ ღვთის მგმობთ,
ეკვეცება მერე ფრთები.

2001

***

არ იყო გზა და ბილიკი,
ოცნების მაღალ ბჭეხამდი,
სადაც ღამაში ფიქრები –
ბუღობდნენ ფერად-ფერადი.
აზრს სიბრძნის გრდემლზე ჭედავდი,
სიტყვას –
ოქროში ფერავდი.

1992

სცილა და ქარიბდა

ბრუნავს უამთა მორევი,

ცხოვრება გაღარიბდა...

რადგან ქვეყნად ორივე –

სიცოცხლეს და

სიკვდილს –

სცილაა¹ და ქარიბდა².

2009

1,2 – (ბერძ.) – ორი ურხხული

***

ვერ შეგაშინა ჟამმა უჟამომ
და მივიწყებულ ათასწლეულთა –
ცივ სიშორიდან ხოტბად
მოსვედი.

აი,

ამიტომ პონტოს ლამაზ
სანაპიროზე –
ყველაზე მაღალ ძეგლს დაგიდგამს
შენი კოლხეთი.

2014

***

ღვთის მგმობელებს,
უღმერთოებს,
ჯოჯოხეთის კუბრის კერძებს,
სინდისი არ ქენჯნიან,
და სამოთხეს უმიზნებენ,
მაგრამ იმათ არ იციან,
სამოთხემდე –
მილიონი ეჯია*.

2004

* "ერთი ეჯი – ექვსიდან შვიდნახევარ
კილომეტრამდე". დავით ბატონიშვილი

***

სხვაგან არა,
ცათა შინა,
ვარსკვლავებით ბრწყინავს სულთა
სარბიელი
და ეს უნდა ხატოს წმინდა ყალამმა,
ისე, ვითა სალოს ბერმა –
გაბრიელმა,
ან,
ვით ადრე,
წმინდა გრიგორ პალამამ.

1974

***

ასე არის უფლის ნება:

ძირს მიწაზე

ზე-კაცურად,

ღვთის ჩრდილქვეშ თუ დაისვენებ! –

ოკეანეს გადაცურავ,

ფეხს რომ აღარ დაისვენებ.

1977

ურანოსი, კრონოსი,

ზევსი და ქრისტე

მირიადი ვარსკვლავი ქრება და

ინთება...

და გზაზე ლეგენდების და მითების –

ათასწლეულები –

ათასწლეულებს მისდევს –

ბრძანებით გამჩენის.

და ოთხი სახელი შემორჩა სამყაროს:

ურანოსი,

კრონოსი,

ზევსი და ქრისტე!

მიინავლა სხვა დანარჩენი.

1966

***

ჰე,

მამულო!

ბევრჯერ მნახველს –

მეხთა ტეხის და სეტყვის,

დარდს და წუხილს

რა დაგიღვეს!

ვიცი,

ბოლოს მაინც მეტყვი:

"ოღოიას",

"ზარს" და "ლიღეს"!

2015

***

ჟამი,

ვითარცა ბერდედა,

თეთრ დღეებს ყაჭის ძაფივით, –

მზის თითისტარზე ართავს...

და ერეკება "იქითკენ",

ერთად მტყუნანს და მართალს,

მერე მისტირის, ვით ქრისტეს, –

მარიაში და

მართა.

2001

***

ღამეული ბილიკებით,
ვარსკვლავებს რომ ჩუმად სდევდა,
ის ღრუბელი ჩანს ალიზად.
და მიმქრალი მთვარის სევდა,
ღიმილს მოჰგავს მონა
ლიზას.

1963

პირქუში და შუბნური

ზარავდა ფშავ-ხევსურეთს

ცივი ხმა –

გამყივარი,

უხიაგი,

უგნური.

მერე გერგეტ-მყინვართან –

ამოწყვიტეს დევები:

იახსარმა¹,

კოპალამ²,

პირქუშმა³ და შუბნური⁴.

1966

1,2,3,4 – (მით.) – ხვთისშვილები

ქალდეა – იგივე შუმერია

ადრე სხვა იყო...

სამყაროს –

არყევდა...

და აი, ახლა,

ხსოვნის სახრჩობელაზეა,

თუმც კოლხთა სისხლი

ურევია,

ლაზი – იგივე პელაზგია,

და ქალდეა კი – შუმერია.

1979

***

დასავლით მოჰყვა ქარიშხალს,
და პოეზიის ქვეყანა,
ერთობ სულ არივ-დარია –
მგოსანთა საჯილდაო ქვას
ქვეშ "გაუყარა ქარია".

2002

შუამდინარეთი

ხუთიათასწლეულის –

წევს ღამეულ აკვანში

ქაღდეველთა წარსული

და თავს კვლავ იმძინარებს,

მაგრამ ძილშიაც აურუოლებს

კოლხთა ხმა შუამდინარეთს.

1984

ტატ ტვამ ასი

აგორებულ –

მტვრიან მზის ქვას,

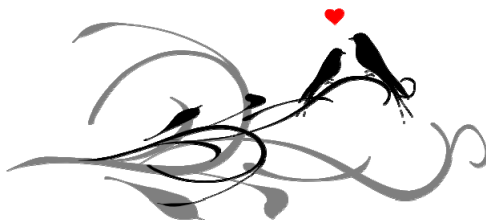
აღარ ეკიდება ხავსი,

ეს მიტომ, რომ ეს სამყარო

"ტატ ტვამ ასი"*.

2006

* ტატ ტვამ ასი (ინდ.) – იგი შენ ხარ

ეფუთი და გრაალი

ცა და მზის ოკეანე

გადასცურე,

სადაც მოისმის სხვა არია.

"ვეფხისტყაოსანი" –

გადაცმული,

იგივე "ეფუთი" და

გრაალია.

1969

ჰოუმინგი*

მარადისობა იქ გველოდება
და ფუჭი დარდი აღარ
გვაწვალებს,
რადგან ისე, ვით მტრედთა გუნდები,
გარეთ ფრენის და
გარეთ წანწალის
შემდეგ,
დაღლილი ჩვენ შინ
ვბრუნდებით.

2001

* ჰოუმინგი (ინგლ.) – შინ დაბრუნება. მოვლენა, როდესაც სახლიდან წაყვანილი ცხოველი (ძაღვი, კატა, მტრედი, ვხენი) თავისით გზას იგნებს და შინ ბრუნდება

***

ვინც მოსულა ამქვეყნად,
სიკვდილი არ აცდება.
ჩავეურებ, ვით წმინდა წყაროს:
ახალი აღთქმის "ცხრა ნეტარებას"
და ძველის კი –
"ათ მცნებას!"

1972

***

მთვარის ჭუჭრუტანიდან მითვალთვალებს
სიცოცხლე,
სიკვდილს რომ მავალებს.
და სულში მესობა წამი ნემსად.
სანამ მზის ბილიკზე
მიმავალი,
ათასწლეულებს წავიხემსავ!..

2009

იასპის ჭა

ლიგვირიონს და ონიქსის?!

არც სარდონიქსს,

არც სარდიონს,

ისინი მზის ყოფნას იჭეობს.

მხოლოდ იმ ერთს, –

იასპის ჭას,

მსურს, რომ უფლის სადიდებლად,

"ცის სიმბოლო მივანიჭო"...

2000

***

შენ ხარ ქრისტეს მებაღე
და ქართული ვენახის
სულის მოსაშენებლად,
ათობით და ასობით
ფუთი (ქართულ წისკვილზე),
გიფქვავს პური არსობის.

2009

23 – სექტემბერი

ცას მიაღებს კიბე ლოცვის
და წარსტაცეს დროს წამი,
სიხარული დაღებს გორად!
სანთელს ვუნთებთ სამ მოწამეს:
მინოდორას,
მიტროდორას,
ნიფოდორას!

1962

არაგვთან

მოულოდნელად არაგვთან,
ათასწლეულთა იქიდან,
ხმა ესმა –
სალამურიდან
და უცხო კილო – "ფშა – ურის",
სთქვა: ვაჟას "ქეთელა – ური",
თვით ქალდეველი იყო და...
სახელდობრ იყო – "ურიდან"

1966

ორთაჭალის, სეიდაბადის,
სოლოლაკის ბაღები

მურვან ყრუ,

არც ბუღა თურქი,

არც ჯალალი და

არც ალა,

თბილისს აღარ ემუქრება,

ხუთის კარის გაღებით

და...

წარსულში ისვენებენ:

ორთაჭალის,

სეიდაბადის,

სოლოლაკის ბაღები.

1971

ღრო

სამყარო –

საკლასო ოთახია,

დღე და ღამე მერხია ორი,

ერთს სიცოცხლე,

მეორეს კი სიკვდილი უზის,

და მათ ღრო უტარებს:

ყოფნა-

არყოფნის გაკვეთილებს.

1970

ბიორბი სააკაძე

მორჩა!

გათავდა!

შენს მსურველს ავის,

უნდა ჩავასო ხმალი ვადამდე!

მე,

ავასრულებ შენს ანდერძს,

დავით!

– "ნიკოფსიიდან –

ღარუბანდამდის!.."

1989

***

მოვალ კოლხურ ლეგენდიდან
და გიმღერებ სხვა არიას,
რომ დრო გედგას საამური.
და მოგართმევთ, ვით მარიამს:
ოქროს,
გუნდრუკს და
მურის.

1991

სტეფან მტბევარი

რბიან საუკუნენი,

ისე, ვითა წამები –

ცისქვეშ დაუტევარი.

ვჭკვრეტ: "გობრონის წამებას"

(ტბეთის ეპისკოპოსი),

ვით წერს –

სტეფან მტბევარი. (X ს.)

1977

***

პონტოს სანაპიროზე,

გარდა სიცოცხლისა ხის,

სხვა ხეხილი არ ხარობს,

ცრემლებით რომ ირწყვება.

ძველ კოლხური სამყაროს

განთიადი იწყება.

1964

***

დიდია ძალა განგების:
ულმერთოებს და
ურწმუნოთ,
ყველა ქვეყნის და გვარისას,
დასწავს "ცეცხლი და
წუმწუმა
და სული ნიაკქარისა".

1979

მამლუქის კითხვისას

ჭალადიდთან,

ულრან ტყეში,

მძინარ ხვიჩას დარაჯობენ,

ქუჩუიას "ძმა ბიჭები".

ვჭკერებ: მღვდელ მარკოზს –

"მამელუქში",

გაცვეთილი პატიტებით.

1960

ხევისურეთში

სადღაც შატილთან,

ლოცვა,

ახლაც რომ ისმის:

"მფარველობდნენ ხატები" –

მოსევეებს – "სამების",

მთიულეებს კი – "ლომისის".

1963

ეფუთი და გრაალი

გაექცათ მეძებრებს დაგეშილთ,
სადღაც მათ რაინდი
ეგულვით

და ცეცხლი უკიდიათ აღური.

ეფუთი –

პონტოს ზღვის ტალღებში,

გრაალი –

ვარსკვლავთა ფესვებშია
მიმალული.

1973

***

ათასწლეულების მერე,
გულებს მზეზე ახურებენ
და გვიმზერენ დანანებით.
სამიტები¹ და ხურები²,
ხეთებ³ –
ხანებ⁴ –
ხანანები⁵.

1969

1,2,3,4,5 – კოლხთა (ქართველთა) მონათესავე ტომები (III – IV ათასწლეული)

***

ზღვით ღრუბლები ამოვიდნენ,
ნაბღებად მთები მოისხეს
და აიკლეს ცა აჯებით.
შაგეთიდან ხმა მოისმა –
ღეგების და
აღქაჯების.

1960

ჩემი ბიბლია

აჰა,

"ჩემი" ბიბლია,

გადავფურცლე მეასედ

და ვჭკერებ გულისფანცქალით:

როგორ ელის ტყუპისცაღს

იაკობი –

ესავის.

1976

მონა ღიზა ჯოკონდა

უამთა მღვრიე მდინარეს,
თითქმის წელი შვიდასი,
ვით ნაფოტი, მოჰქონდა –
ლეონარდო და ვინჩის
"მონა ღიზა –
ჯოკონდა".

2009

ტეტრარქია

რუსთველს,

გაღას და ფშაველას

(და ეგრისელიც იქვეა!)

დრო-ჟამი ბუზს ვერ აუფრენს!

და ცა ვარსკვლავებს

დაუფენს –

მზითმოსილ მათ ტეტრარქიას*.

2015

* ტეტრარქია (ბერძ.) – ოთხი (ოთხეული)

***

ვარსკვლავებით დარახტულნი
რბიან საუკუნენი...
და წყვდიადში იძირება:
ასურნი და ბიძირები,
ფინიკები...
მოჰიკანი...
ფილისტიმელ...
ჰუნები.

1979

ნიკო მარი, მარი ბროსე

ქართულ სიტყვას –
აბრეშუმის
გარდა ტანზე არასოდეს,
არ აცმევდნენ სხვა სამოსელს,
იყვნენ ფიქრად აშლილი:
ნიკო მარი,
მარი ბროსე,
მარი ეგნატაშვილი.

2010

***

წვედიალით მოსილ ღამის
ფსკერიდან,
ისევ ამოჰყავს ჩუმად აპრილს მზე.
პარას ჭაღაში ერქინება დიღას
ორი თხა.

ქაფის თავშალით ამოვიდა ტაღლა
ნაპირზე
და, ვითა შაჰმა, მუხლი მოირთხა.

1960

***

სადღაც ათასწლეულების
იქით,
ცას და მიწას შუა,
როს დადგება სიმყუდროვე
და ჰელიოსს მნათობები –
აღმოსავლით მიაქვს ეტლით.
მაშინ შევიღებს უხმობს
ნოე:

– სემი!

ქამიი!

იაფეტი!

1978

***

ხიდან –
ჩვენი სიცოცხლის,
ცვივა ოქროს ნაყოფი...
რის ჩინური კედელი!
თხმელის წკნელის ღობეა, –
შუა,
ყოფნას და არყოფნის.

2001

***

ლოცვად მოუსხამს ზეცას მთიები
და შორეული სივრცე
იტაცებს...

მთვარის ბინადარ გეოსანს –
მთვარის მოსავს მშვენება
და ჩამოსულა დედამიწაზე, –
"უფლის ბაღის მოსაშენებლად".

2001

***

მარადიულ ცის ტილოზე,
ხელთ მზის ფუნჯით
საოცრებებს
ქმნიდნენ უფლის კარნახით:
გოლბეინი,
დელაკრუა,
სეზანი და კრანახი.

1963

***

ვით მზე დილას –
მდიმარეს,
მსურს, რომ სული აღმომხდეს,
რომ მოგიჩქეს სიყვარულის
იარა.

და იცოდე –
აქ – მიწაზე კი არა,
ცაში არის სამოთხე!

2003

***

სადღაც ათასწლეულების –
    ძველ ჭალაში,
    ვით არესის,
დავიწყების ბუდობს ჰიდრა
და ხსოვნა კი მის მტერია,
    სწორედ მას
    მსურს გამოვტაცო,
მე "კოლხური მისტერია".

1974

***

როს მზემ დასავლით თვალი მიღულა,
მწუხრმა ცის მკლავზე
ვარსკვლავი აცრა
და გამოცოცდა ღრუბლიდან სხივი –
ც ა ხ ც ა ხ ა.

უცებ იქუნა და...

ყოველი აქცია ნაცრად,
ფეხი დაადგა სიმყუდროვემ
მთვარის ნასახლარს.

1968

***

რა ვქნა!

კოლხური –

ჩემი ფსალმუნი,

დიდ მეფსალმუნის –

დავითისაც ვერ

დავამსგავსე,

აი, ამიტომ მიპირებდნენ დავას იჭკვები.

მაგრამ მე მაინც

ფიქრის არგანით,

ათასწლეულთა უღრანებში დავაბიჯებდი.

2003

***

სიცოცხლე,
სიკვდილი,
ყოფნა და არყოფნა,
თითქოს ვივალდის ოთხი სონეტია.
საქართველოში ოთხი პოეტია,
სხვა ათას დანარჩენს,
არაფინ იცის –
უამი თუ დაარჩენს.

1993

* ანტონიო ვივალდი – იტალიელი კომპოზიტორი,
ღირიჟორი და პედაგოგი

***

ათას ჭირ-ვარამ გადანახადი,
აწ სიბერისგან თითქოს სნეული,
როცა ეკრანზე თვალებს მოჰკრავს
თხებს და ერკემაღს,
წამს მოგონება წარსულს შეუვლის
და ლამაზ დღეებს –
ბავშვობისკენ მიერეკება...

2013

აკადემია “ქალდეა”

მარადისს იუნჯებს დრო-ჟამი,
დრო –
დიდი საქალდეა.
სხვა რამე არ უღირს ჩირადაც.
და ხალხი უნთებს
ჩირადანს,
ეგრისელის აკადემია – "ქალდეას".

2011

***

ხელთ ეპყრა კოლხურ მთვარის ნაჭერი!
მიწა ქალამნად,
ჰქონდა ცა ჭერად.
და მეოცეში ზღაპრულ პეგასით
მოვარდა უკან მოუხედავად...
...თითქოს შორეულ
წარსულიდან –
უცხო მხედარმა,
თეთრი ტაიჭი შემოაჭენა.

2001

რაფაელის პარნასი

პეტრარკას და ალიგიერს,

ძლიერთ...

განა უუნაროთ,

ყველას ბედი ჰყავდათ გზირად,

თვით "პარნასის" ფრესკით

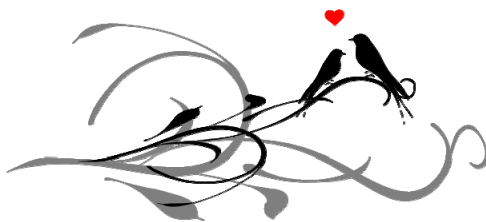
მზირად –

დიდ რაფაელს...

დიდ ანჯელო

ბუნაროტს.

2000

ხილვა: ხვთისშვილები

ვეშას წყაროსთან* კოშკი დგას,
ცხრათვალა,
ცას მიბჯენილი
და შიგ კი ოქროს ტახტი დგას,
მორიგე მამა-ღმერთისთვის.
ოქროს შანდლებზე – ოქროსვე
ცრემლია ჩამოდვენთილი:
რადგანაც სტივათ სახსრები
კლდეებს,
ღღებში მიშლილებს...
და ვჭკერებ "დარანთან" ალვის ხეს,
მის ოქროს ჩრდილქვეშ ჩამომსხდართ –
ოქროსფრთებიან – ხვთისშვილებს.

1993

*ვეშას წყარო – უკვდავების წყარო

***

ჭკუას ვარიგებ...

ლექსები კი არ მიგონებენ!!!

სიტყვები ჩემი ჰგვანან შეთვალულ
ბაღს თუ "რქაწითელს".

დავბერდი კაცი!

და სტრიქონები,

რა ვქნა!

ვერაფრით ვერ დავამწიფე!

2000

ლაზარე

*"და ესე ენაი? მძინარ არს დღესამომდე,
და სახარებასა შინა ამას უნარსა
ლაზარე პრქეან".*

გადაურჩა არაბებს,

მონღოლებს და ხაზარებს.

ათას შურსა და მტრობას,

ასი ათას ღიზლებას.

და მძინარე ლაზარე

ახლა შენგან მოეღის,

კოლხო!

გამოღვიძებას.

???

სამება

მამა,

ძე და სულიწმიდა,

სამია და არის ერთი,

ისე, როგორც "სამთავისი",

"სამაია" და "სამშვილდე"

და არაგვიც გახლავთ სამი:

ფშავ-ხევსურეთ-მთიულეთის.

1968

***

ითელი მკერდზე –

ვარსკვლავების ნაიარევს,
საოცრებას მაინც ელი.

მიხვალ...

და გზა არ ილევა
ტბა აღარ ჩანს გალილეას,

ვით იესომ გაიარო

და არ გქონდეს ფეხი სველი.

2001

***

ვითა სკა ახალნაყარი,
მიღეთში აღარ ეტევი...
მოსულნი ურით,
მეთანით!
ხართ ქრისტეს ძვალის მკვნეტელი –
ნაშობნი იქედნეთანი.

1989

ალ-ქინდი და ალ-ღაზილი

შორ წარსულში –
გაკრთა ელვა,
თითქოს უფალს ჩაეცინა,
როცა ბოდბებს ყური მოჰკრა:
ალ-ქინდის¹ და
ალ-ღაზალის²,
ავეროეს³,
ავეცინას⁴!

1969

1,2,3,4 – არაბი ფილოსოფოსები

***

წუხილად ცაში ასული,
ისმის ძაღლების ღაღღავი,
მთვარე ცაში ვერ ეტევა.
და, ვით დევი და ავსული,
ოფას შუკაში ღამღამით,
რადაცა დაეხეტება...

1959

იახსარი და ბელელა

ადამის ძეთა ნაშიერს,
ცხრათავიანი დევების
შიშით რომ აღარ ეღელვა;
სულ გვერდით ედგა კვირია¹,
იახსარიც² და
ბელელაც³.

1966

1,2,3 – კაცობრიობის განმასახიერებელი (ხევსური) გმირები

***

ზვირთებზე ამხედრებული,
მწუხრი ნაპირებს მიაღვა.
და ახლაც,
ვით წინათაც,
ვიღაც ბინდბუნდში კითხულობს
სულებს,
ზღვის ფსკერზე ბინადართ.

1960

ტაო-კლარჯეთში

ხუთი საუკუნის მერეც,

ისევ ფიცულობენ კმის მზეს,

არა მაჰმადსა და

ალაჰს.

და კვლავ ტაო-კლარჯეთიდან –

ცრემლიანი თვალით გვიმზერს:

ჰოშრეთი¹ და მიძნაძორი²,

ნუკა³,

ექექი⁴ და ჯალა⁵.

1966

1,2,3,4,5 – ქართული ეკლესია-მონასტრები (IV – XVI ს.),
რომლებიც ამჟამად თურქეთის ტერიტორიაზეა

300 კოლხი ქრონოსი

შორეული კოლხეთის –
ღვთიურ იღუმალებას,
სულს –
წარსულში ატანდი,
ვითა კოლხი ქრონოსი –
მეფეთ-მეფე ატლანტის.

1965

***

უსასრულობაში –
სამყარო მარხია,
არ უჩანს არც თავი,
არც ტანი.
დღე უფლის სახეა,
ღამე კი – სატანის.

1961

ჯვრები: გუდან-ლაშარის

ქისტი რაღას დააკლებდა
და ან ლეკი – აშარი.

მაშინ,

როცა ფშაგ-ხევსურეთს,

დღენიადაგ მფარველობდნენ

ჯვრები –

გუდან-ლაშარის.

1965

სარჩევი

ენა ქართული.....25

*** (სიყვარული ღამაზია) 26

ღამე მთაში 27

ხილვა: მოსე 28

*** (უკვდავების გზაზე მაგალს) 29

ხეთი და თუბალი 30

ცა და მიწა.....31

*** (გამთენიის მაღალ ციდან)..... 32

აპოლონმა მოგცა ღირა 33

*** (ვით ინგლისი)..... 34

*** (ცის კოშკიდან გადმოფრენილს) 35

*** (ცაში, როგორც ასტრონომი)..... 36

*** (ბედნიერია ის კაცი) 37

ხილვა: სარგონ მეფე.....38

ტრეტიაკოვის გაღერვა 39

*** (მთოვარის აკვანდარწეულები) 40

*** (ცისარტყელას ციურ ჰანგით) 41

*** (მამლის ზარზე!)..... 42

*** (მიწიდან გამოპარული)..... 43

ღალიბა და ღალისი 44

*** (რადგან სიკვდილთან ვარ
წილნაყარი)..... 45

*** (სადღაც უხილავის ხელი)	46
*** (ღამის ჯვარზე გაკრულმა)	47
ბიბლიური კოლხეთი	48
*** (საიდანღაც ხმა მოისმის)	49
*** (ვით ძემ ფაირეფიცის)	50
ლოდინი	51
სამყარო ჩვენი მოყვასია	52
*** (საქართველოზე მლოცველი)	53
ჰგავხარ ბიბლიურ იაკობს	54
*** ("კოლხურ ფსალმუნებს" სურნელი) ..	55
*** (უკვე მესამედ ყივის მამალი)	56
*** (ყოფნაზე და არყოფნაზეც)	57
საფო ღესბოსელი	58
*** (სადღაც ღრუბლებში ეკიდა მთვარე)	59
*** (კოლხეთი)	60
*** (სახლისტოლა ქვები და)	61
მელეტე და მნემე	62
მანგლისში	63
*** (რაც ყოფილა!)	64
*** (ძილისფრად თვალეგახელილები) ..	65
წილკნის მონასტერი	66
*** (მოწყენილნი და მიუსაფარნი)	67
*** (მტკვართან და ფაზისთან)	68

*** (ორი ათასწლეულის).....	69
*** (მზე ჩადის...)	70
*** (კოლხეთისკენ მიმავალი)	71
გილგამეშის კითხვისას.....	72
*** (ტროფობის ცხელი დღეები).....	73
ვითარც ქალს ქიოსელს.....	74
*** (ჯანდაბის გზები რომ განლიეს).....	75
*** (როცა განთიადისას).....	76
მხატვარი	77
როშ – ჰა – შანა.....	78
*** (ყოფნაცა და არყოფნაც).....	79
*** (მოჯარდებიან ზღვისკარად)	80
ვაჟა-ფშაველას.....	81
შუამდინარეთში	82
*** (მზის შვილი...)	83
*** (გავცქერი ხსოვნის მთებს და).....	84
*** (ჩუმიდ მეტყოდა მოხუცი მამა).....	85
*** (ამქვეყნიური ამაოება)	86
*** (ვინც დღენიადაგ ცდილობს ფარულად).....	87
*** (მოულოდნელად ქარის ძახილზე).....	88
აღდგომის დამე	89
*** (ქართული სიტყვა, როგორც მიმინო). 90	
ორი პირამიდა	91

*** (წლებმა რომ აღარ დაგინდეს)	92
ვარსკვლავები.....	93
მთები... ზღვები.....	94
ღამე სვანეთში	95
*** (როცა ჩაიწურება ზღვაში სხივი).....	96
*** (ხმა წარსულიდან) რაღაც	
მეუცხოვება)	97
იალბუზი.....	98
ქართველი მგოსნები	99
*** (ევქსინის პონტოს სანაპიროზე).....	100
ეროსი.....	101
დრონი.....	102
ნაბუქოდონოსორი	103
ფისტიკაური	104
*** (ბრწყინავს ცა ჭეშმარიტების).....	105
კორიდა	106
*** (შურთავან გარდმოხვეწილმა).....	107
კლიმენტი ფილიონი	108
ხმა ქაღდეველ ქურუმ-მოგვთა.....	109
მინდვრის ყვავილები.....	110
ხმები ატლანტიდელთა	111
ოდისე და იაზონი	112
ეფრემს, პავლეს	113
ინდოეთში	114
წიგნები	115

*** (თაქვემ გიდევს ლოცვები)	116
*** (დავიწყების ქვეყნიდან)	117
ლოცვებსა და ჰომილებს	118
*** (ათასწლეულების მერე)	119
*** (დათოვლილი ჩანს მწვერვალი...).....	120
ოქროს აკვანი	121
გათენება	122
„იბერია“, „კოლხეთი“, „ეგრისი“	123
*** (იყო ომი...)	124
*** (ამაქვეყნიურ აურზაურში)	125
ისტორიას ყველაფერი ახსოვს	126
წვიმა	127
შეგონება	128
პაჭანიკები და ხაზარნი	129
*** (რადგანაც გაჩნდი, ძეო ადამის)	130
არმაზი და ზადენი	131
ბარიტონით, ბასებით	132
ნახა მოსემ და აბრამმა	133
*** (კოლხეთის შორეულ წარსულისკენ)	134
ჯეიმზ კუკი	135
*** (ყოფნა)	136
ზანებს, სანებს და სანიკებს	137
წმინდა გრიგოლ პალამამ	138
*** (არავი კი არა)	139

*** (ბრალი არის, რომ დასწამო)	140
კოლა, სპერი და არტაანი.....	141
*** (ვითარცა ქრისტე ამირანს).....	142
აღამიანი – ენაა ბუნების.....	143
*** (შენი შორი ოცნებები).....	144
*** (შორეული წარსულიდან)	145
*** (ოცნებების ფრთიან რაშით).....	146
*** (დავიწყების სიჩუმეში).....	147
*** (ღვთისმოსავი)	148
*** (ცის როფში ირევა მთიები)	149
თორმეტი ღმერთის ლოდინი	150
*** (რომ მოუსმინოს ზღვას ჩუმად).....	152
საიდანდაც ხმა გესმის.....	153
*** (დრო-ჟამი პონტოს სანაპიროზე)	154
ნემეზიდა.....	155
ბალი გეთსამანიის.....	156
თამარის სახე.....	157
*** (ელვის პირჯვარი გარდაისახეს).....	158
კონსტანტი და თარხუჯი	159
ნოე	160
15 მაისი	161
*** (შორ წარსულიდან მოფრენილები)...	162
*** (სიცოცხლეც კი არ ღირდა)	163
*** (სული სულ მაღლა მიიწევს).....	164

*** (მთვართ გადახურული).....	165
ჩემი დიდი საქართველო	166
*** (უცებ ღრუბლების ჯოგი მოდენა)	167
*** (წარმართ საუკუნეთა).....	168
*** (შორით ჩანს მთვარის გამოქვაბული) ..	169
გრაალის ტაძარი	170
*** (კოლხ დედათა ცრემლი გახლავთ)....	171
ბუცეფალი	172
რაბინდრანათ თაგორი	173
კვირიკეს და ივლიტას.....	174
ესქილეს „მიჯაჭვეული ამირანი“	175
იყოს ჩახრუხაული.....	176
არჯევან.....	177
სალვადორ დალის	178
კულხთა – კოლხთა – იბერთა	179
ვეფხვი და მოყმე.....	180
ქართული სული	181
*** (სანთლის აღში ბინადარი)	182
*** (არ იყო გზა და ბილიკი).....	183
სცილა და ქარიბდა	184
*** (ვერ შეგაშინა ჟამმა უჟამომ)	185
*** (ღვთის მგმობლებს).....	186
*** (სხვაგან არა).....	187
*** (ასე არის უფლის ნება)	188

ურანოსი, კრონოსი, ზევსი და ქრისტე.....	189
*** (ანანურთან).....	190
*** (პე)	191
*** (უამი)	192
*** (ლამეული ბილიკებით).....	193
პირქუში და შუბნური	194
ქალდეა – იგივე შუმერია.....	195
*** (დასავლით მოჰყვა ქარიშხალს)	196
შუამდინარეთი	197
ტატ ტვამ ასი.....	198
ეფუთი და გრაალი.....	199
ჰოუმინგი.....	200
*** (ათასწლეულთა იქით)	201
*** (ვინც მოსულა ამქვეყნად).....	202
*** (მთვარის ჭუჭრუტანიდან მითვალთვალებს).....	203
იასპის ჭა.....	204
*** (შენ ხარ ქრისტეს მებაღე).....	205
23 – სექტემბერი.....	206
არაგეთან.....	207
ორთაჭალას, სეიდაბადის, სოლოლაკის ბაღები	208
*** (სამყარო)	209
გიორგი სააკაძე.....	210

*** (მოვალ კოლხურ ლეგენდიდან)	211
სტეფან მტბევარი	212
*** (პონტოს სანაპიროზე).....	213
*** (დიდია ძალა განგების).....	214
მამლუქის კითხვისას.....	215
ხევსურეთში	216
ეფუთი და გრაალი.....	217
*** (ათასწლეულების მერე)	218
*** (ზღვით ღრუბლები ამოვიდნენ).....	219
ჩემი ბიბლია.....	220
მონა ღიზა ჯოკონდა.....	221
ტეტრარქია.....	222
*** (ვარსკვლავებით დარახტულნი)	223
ნიკო მარი, მარი ბროსე.....	224
*** (წყვდიადით მოხილ ღამის)	225
*** (სადღაც ათასწლეულების)	226
*** (ხიდან).....	227
*** (ლოცვად მოუსხამს ზეცას მთიები) ...	228
*** (მარადიულ ცის ტილოზე).....	229
*** (ვით მზე დილას)	230
*** (სადღაც ათასწლეულების)	231
*** (როს მზემ დასავლით თვალი მიღულა)	232
*** (რა ვქნა!)	233

*** (სიცოცხლე).....	234
*** (ათას ჭირ-ვარამ გადანახადი).....	235
აკადემია „ქალდეა“	236
*** (ხელთ ეპყრა კოლხურ მთვარის ნაჭერი!).....	237
რაფაელის პარნასი.....	238
ხილვა: ხვთისშვილები.....	239
*** (ჭკუას ვარიგებ...).....	240
ლაზარე.....	241
სამება.....	242
*** (ითვლი მკერდზე).....	243
*** (ვითა სკა ახალნაყარი)	244
აღ-ქინდი და აღ-ღაზილი.....	245
*** (წუხილად ცაში ასული).....	246
იახსარი და ბეღელა.....	247
*** (ზვირთებზე ამხედრებული)	248
ტაო-კლარჯეთში.....	249
ვით კოლხი ქრონოსი.....	250
*** (უსასრულობაში).....	251
ჯვრები: გუდან-ლაშარის	252

ვაჟა ეგრისელი
კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 4

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 4

გამომცემლობის
რედაქტორი – ვახტანგ ბაჩუჩილაძე
მხატვარი – სპარტაკ ცინცაძე
მხატვრული რედაქტორი – ირაკლი უშვერიძე
ტექნიკური რედაქტორი – ნანა ღუშუბაძე
კორექტორი – თამარ ფოფხაძე
კომპიუტერული
უზრუნველყოფა – ეკა და დავით ჯიფშელაძეები

გამომცემელი – ზურაბ დოღვაძე

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2019

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. პოლიბახოვსკაიას №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com